

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

עמלק משנה בכל דור את השם שלו.
לכל מי שרוצה להשמיד את העם היהודי, יש דין עמלק.
בדור הקודם קראו לו נאצי,
היום השם המקובל של עמלק הוא 'חמאס'.
את עמלק צריך למחות, אבל את שאר הגוים עלינו לקרב.
[מתוך השיעור "פדה בשלום" בזמן מלחמה]

וישב־חנוכה תשפ"ד

וישב חנוכה ה'תשפ"ד

ירידת יהודה 24
 אבן עזרא
 למה שבט יהודה נופל?

הסיפור החסידי 26
 'שהחיינו' כפול
 סיפור לנר ראשון של חנוכה

מענות ותשובות 28
 תשובות הרב לשואלים
 שירים עממיים וחינוך חסידי,
 מעלת חכמי ארץ ישראל ורצון ה'
 בשליחת מרגלות ולא מרגלים

פאזל אֵלֶּכָּיִם 29
 לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל
 רְצֵי יִלְמַד אֹתָנוּ הֵיכָן מְאִירִים
 נְרוֹת הַחֲנֻכָּה וּמְדוּעַ עָלֵי לֹמֶר תּוֹדָה

חנוכה עם הרב המגיד 04
 לימוד בספר 'דברות המגיד'
 על נצחון וכניעה ועל החשך
 שעתיד להאיר

"פדה בשלום" בזמן המלחמה 08
 התוועדות י"ט כסלו (ח"ב)
 קירוב הגוים, חיסול עמלק של דורנו
 וחמש מדרגות בנצחון

"אין מזל לישראל" 20
 התוועדות י"ט כסלו (ח"א)
 מהתקשרות לאין האלקי, דרך הדבקות
 בצדיק ועד לעבודה בכח עצמו

"את אחי אנכי מבקש" 23
 אהבת שלום
 למה האחוה לא רודפת אחרינו?

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום וחג חנוכה שמח לכל בית ישראל בכל מקומות מושבותיהם ובכללם לקוראי עלון **נפלאות**. לפניכם גליון **לשבת וישב חנוכה**, מלא בכל טוב **לכל המשפחה**.
השבוע בגליון:

טעמה המתוק של התוועדות י"ט כסלו המרכזית עדיין בפנינו ואת חלק הארי שלה [ליתר דיוק, החלקים הראשון והשני] נוכל לקרוא **כאן בגליון**, אך לא לפני **שנצלול לתוך ימי החג** עם ביאור על כמה **תורות קצרות וחזקות** של הרב המגיד לחנוכה.

כאמור, את הגליון נפתח בעניינא דיומא – **חנוכה עם הרב המגיד** – מתוך לימוד בספר **'דברות המגיד'** בשבת האחרונה (י"ט כסלו, הילולת הרב המגיד) בכפר חב"ד. בתורות הקצרות והעמוקות שכתבו תלמידי המגיד מפיו, יש **העמקה בסודות החנוכה** והוראות יסודיות **בעבודת ה'** וכמו גם **בשדה הקרב בעזה**: מהי **התלהבות אמיתית**, מהו **נצחון אמתי** (רמז: זה עוד לא קרה), איך **החשך** עצמו **מאיר**, ומהי **קליפת יון** שצריך לפצח.

ונעבור **לחלקה השני** של התוועדות י"ט כסלו – **"פדה בשלום" בזמן המלחמה** – הנוגע לזמן המלחמה **והתביעה שלו מאתנו**. בשיעור האריך הרב **ביחס לאומות העולם**, החל מאלה הנלחמים בנו וכלה באוהבינו ותומכינו **מתוך עיון בפסוק הגאולה** "פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי" – כיצד **לקרב את השייכים** לכך ואיך **להלחם בעמלק של דורנו** – מרצחי החמאס. השיעור מסיים **בהתבוננות בחמש מדרגות של נצחון** עד לנצחון על המות עצמו ע"י מלך המשיח, **שנזכה לראותו במהרה**.

בשיעור השלישי – **"אין מזל לישראל"** – חלקה הראשון של התוועדות, **התבונן הרב בסוד האין'** וכיצד הוא **מתפתח בשלש הדורות הראשונים של החסידות**, החל מהבעל-שם-טוב, דרך הרב המגיד בעל ההילולא וכלה באדמו"ר הזקן בעל הגאולה.

סדר הלימוד לשבוע פרשת מקץ הבעל"ט: נ"ך יומי – שמואל ב' פרקים כא-כד, **מלכים א'** פרקים א-ג; **משנה** – נדרים פרק ג.

שבת שלום ומבורך
וחנוכה שמח ומאיר,
המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם
שלחו הודעה לאלעזר במספר 052-5065243

חנוכה עם הרב המגיד

התלהבות מתחדשת

'ויאמר שלחני כי עלה השחר'. רצה לומר, שכשיש לאדם יראה מהבורא יתברך אין לו תאוה לשום גשמי, והוא מופשט מגשמי, וזה שלחני כי עלה, רצה לומר לשון הפשט, שהוא מופשט מגשמי, כי עלה השחר, ושחר הוא נקרא יראה. זה הכלל שאדם במדרגה זו יותר ממלאך, שהמלאך הוא תמיד אצל הבורא ב"ה, ואין לו כל כך התלהבות, אבל לאדם בחינה אחרת שאינו תמיד בדביקותו, ולזה אפשר נקרא נ"ר חנוכה, וחנוכה הוא לשון חידוש, שצריך לאדם להיות תמיד ההתלהבות.

"ויאמר שלחני כי עלה השחר". שחר רומז ליראה, האהבה לבנה והיראה שחורה, "שחורה אני ונאווה". "שלחני" רומז להפשטה-התפשטות מהלבוש הגשמי ("ויפשיטו" תרגם אונקלוס "ואשלחו"), יסוד גדול בתורת הרב המגיד. כאשר יש לאדם יראה מהבורא יתברך, הרי הוא מופשט מהגשמיות, אין לו כל תאוה ומשיכה לגשמיות. ונראה שהכוונה ליראה בדרגה כזו שהאדם אינו פוחד משום דבר בעולם אלא מה' יתברך לבד, כצוואת אביו של הבעל שם טוב לבנו (הבעל שם טוב כולו אהבה, אך באמת אין יראה כמו שלו). אם אדם מפחד מדברים אחרים מלבד ה' הוא גם נמשך לדברים אחרים. אך כשאינו מפחד משום דבר, הוא 'משוחרר' ומופשט ואינו נמשך לשום דבר.

המשך התורה הוא על חנוכה, וברמז: "שלחני

כי עלה השחר", שלחני נוטריקון נר של חנוכה, שחר נוטריקון נר של חנוכה (שבדיעבד ניתן להדליקו עד עלות השחה, כל עוד יש חשך שחור). בחנוכה יש הפשטה מתאוות גשמיות ("אין לנו רשות להשתמש בהן" ואין חיוב סעודות מצוה), רק דבקות באור כי טוב, "לראותם בלבד", אור הגנוז.

מכאן עובר המגיד ללמד "זה הכלל": "המלאך הוא תמיד אצל הבורא ב"ה ואין לו כל כך התלהבות" – אצל המלאכים (הנקראים "עומדים") אין חידוש ואין התחדשות, הכל קבוע ויציב (חידוש אמיתי הוא כמשל "ציפור המדברת", כדברי הרב המגיד). "אבל לאדם בחינה אחרת שאינו תמיד בדביקותו" – הדבקות היא מיסודות עבודת ה' אצל הרב המגיד, ואצל האדם הדביקות אינה קבועה, היא צריכה להתחדש בהתלהבות! וזה עניין נר חנוכה – חנוכה היא ההתחדשות (כמו "חנוכת הבית", "ולא חנכו, חנוך לשון התחלה"), "שצריך לאדם להיות תמיד ההתלהבות". הנר הדולק בלהבה ואש בוערת, הוא ההתלהבות (הבאה מהבל-להב-הלב), ונר חנוכה הוא התלהבות חדשה, מתחדשת בכל עת.

הדבקות וההתלהבות הן יסוד גדול בחסידות, "עיקר עבודת הבורא יתברך הוא הדביקות

נערך ע"י יסף פלא, לפי שיעור ש"פ וישלח תשפ"ד.
א רש"י דברים כ, ה.

וחג של הוד, הודאה "קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה", וכן לפי הסוד חנוכה בהוד (חנוכה הוא הזמן היחיד שיש בו הלל והודאה. ברגלים יש הלל, בפורים הודאה, ורק בחנוכה הלל והודאה). נצח והוד הם "תרי פלגי גופא" – לא רק זוג ההולך יחד, בשיתוף פעולה, כמו שתי הרגלים בגוף (רגל ימין נצח ורגל שמאל בהוד), אלא בתחילתן הן אחד ממש, כמו החלק העליון של הרגלים, הירכיים, המחוברות בראשן, בחינת "בנין אב מכתוב אחד" (אב היינו חכמה, כמו שהחכמה בונה את המלכות, "אבא יסד ברתא", "בחכמה יסד ארץ", כך מהחכמה יוצאים הנצח וההוד כגוף אחד, כתוב אחד), "לחת" חסר (שני לוחות הברית הנקראים לחת לשון יחיד), ורק בסוף הנצח וההוד הם מדות נפרדות, "בנין אב משני כתובים", "לוחות" מלא.

הרב המגיד מלמד חידוש גדול וחשוב מאד: נצחון אמיתי הוא רק כאשר הצד המנוצח מודה ונכנע. זהו יחוד נצח והוד, הנצח מנצח וההוד נכנע. אין נצחון שלם ללא הודאת הצד המנגד. הנצח מתחילתו הוא עבור ההוד, הנצחון הוא כדי להגיע לתכלית של ההודאה, וזה נקרא שהנצח וההוד הם גוף אחד. אחר כך, כאשר הצד השני נכנע ומודה בפועל, אז יש שתי מדות נפרדות – הנצח מנצח וההוד נכנע, ובזה יש ביניהם זיווג ("איהו נצח ואיהי בהוד").

זהו מסר חשוב ביותר עבורנו כיום, במלחמה. יש להבין שנצחון אמיתי הוא רק כאשר המתנגד נכנע לגמרי. לא רק הגנה עלינו מפני האויב ("צבא ההגנה לישראל") אלא נצחון מלא. לא 'הפסקת אש' אלא כניעה מוחלטת של האויב-המנוצח. לא רק כניעה מאונס ('דגל לבן') אלא כניעה מתוך הודאה מלאה על האמת (ובמלחמת ארץ ישראל, הנצחון הוא כאשר הצד הנכנע יודה שארץ ישראל שייכת לעם ישראל).

נצחון כזה באמת אינו מצוי. גם בנצחון של אברהם אבינו במלחמת ארבעת המלכים (הרומזים לארבע מלכויות, "מעשה אבות סימן לבנים", כדברי הרמב"ן), לא כתוב שהמנוצחים

והתלהבות בעבודת הש"י ובלמוד תורתו², אך ההתלהבות עצמה צריכה להתחדש, כמו להבת הנר ולהבה־לב. לא די בהתלהבות ובהתפעלות שהיו אתמול. היום צריך התלהבות חדשה! גם אם ההתלהבות היתה אמתית ופנימית, הרי עכשיו היא הופכת 'חיצונית', 'בליטה', זיוף וחיקוי (האדם מחקה את עצמו), חיפוש חוויה ב"התגלות לבו" (במודעות עצמית מוגזמת). ההתלהבות המתחדשת היא חמה ומאירה, ואילו התלהבות ישנה היא כמו תמונה קפואה של הנר הקודם, צֶלֶם מצולם (כאדם הצופה בעצמו מתלהב, ואינו מניח לעצמו להתלהב באמת).

נר חנוכה = שלג. מדליקים נר חנוכה "עד שתכלה רגל מן השוק", ויש לדרוש בחילופי אותיות (בדרך רבי אברהם אבולעפיה): **רגל מן השוק** אותיות **שלג מן הקור**. את נר החנוכה מדליקים דווקא בחשך ובחוף, ברשות הרבים החשוכה – כדי לכלות שלג מן הקור, לסלק את השלג מן הקור ולהכניס חיות והתלהבות קדש מתחדשת.

נצחון והודאה

נצח והוד הם תרין פלגא דגופא. שהנצחון הוא עבור הוד, ר"ל הקב"ה היה מנצח כל המניעות להודות לו. וזה נקרא כמו גוף אחד. הן נקראין ירכין שהן גוף ואחר כך הם ב' מדות ויש לו פירוד, כמו ירכין שיש לו חיבור לעילא ואח"כ פירוד. וזה פירוש מבנין אב מכתוב א' ומבנין אב משני כתובים, ובנין אב הוא ע"ד בחכמה יסד ארץ. וכתוב אחד הם נצח והוד ביחוד. והנה בלוחות הראשונים כתוב לחת חסר וי"ו לשון יחיד. ובנין אב משני כתובים בלוחות שניים כתוב לוחות בוי"ו והם שני מדות.

זו תורה מתאימה לחנוכה, חג של נצחון על האויבים, "גברה מלכות בית חשמונאי ונצחום",

המתנגדים להודות, עד שיוודו מעצמם – יש צורך ב'מהפכה הרביעית', לימוד תורה לאומות העולם, עד שיתקיים "אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד". והנה, בחנוכה עצמו יש לראות תהליך של התקדמות ביחסי הנצח וההוד, כנגד שלשת העניינים בחנוכה, נס הנצחון, נס הנרות וחנוכת המזבח, בסדר היסודי של "הכנעה הבדלה המתקה". תחילה היה נס הנצחון, הכנעת האויב, עם כל המדרגות השונות שיש בזה, עד להודאה מעצמו. כאן הנצח עדיין מודגש, אלא שזה נצחון כדי להודות. לאחר הנצחון המוחץ ולאחר נס הנרות, נקבע החג בהלל והודאה – הדגש עובר מהנצח אל ההוד הניכר בפני עצמו, הכל בחינת הבדלה (הבדלה מהאויב לאחר שנוצח, והופעת הנס הנבדל). ולבסוף, חנוכת המזבח, "וההוד זה בית המקדש", בחנוכת בית שני מחדש בידי החשמונאים ובחנוכת בית המקדש השלישי בידי משיח בן דוד במהרה בימינו, הכל בבחינת המתקה גמורה.

להאיר השכל

הקב"ה הוא אין סוף, ואין דבר גשמי מונע מקומו, והוא ממלא כל המקומות של העולם, והברואים והיצורים והנעשים [לא רק בעולם האצילות האלקי, אלא גם בעולמות התחתונים, בריאה יצירה ועשיה], ולית אתר פנוי מיניה ככתוב בזהר. חנוכה נקרא על שם הוד, כי ידוע שאז לא היה הנצחון, כי עדיין היינו משועבדים לרומיים, אלא הנס היה גדול מאד, וזה היה דבר הודיות ודבר נאה, ועל זה צריכים אנו להודות, ולכן אומרים על הנסים בהודאה בחנוכה ולא ברצה... יו"ן הוא מה שהיו"ד משפיע לנו"ן דרך הוי"ו, בזה היה להם אחיזה, והוא הקליפה שכנגד השכל, והוא ענין גדול. זהו שאמר בגמרא מצות נר חנוכה שמן זית, כי שמן נגד השכל כדכתיב 'שמן משחת קדש', והוא להאיר השכל, והוא לשבר הקליפה ממנו.

הודו. אבל אצל המלך המשיח ודאי יהיה נצחון כזה, לאחר ש"לחם מלחמות ה' וינצח" ויביא את האומות לתודעה של שלום, "לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה" (עניין זה התבאר ביתר הרחבה בהתוועדות י"ט כסלו, מובא בהמשך הגליון).

בתורה אחרת מוסיף הרב המגיד:

לפעמים נוצחים להם ומוכרח להודות, ולפעמים מודה מעצמו וכשמודה מעצמו אז הלילה מעצמו יאיר. אך כשאין מודה מעצמו רק שיכריחו ומנצחו להודות אז אין לו עליה, רק שהיום מאיר בו בלילה, ונראה שזה חילוק בין שבת לחנוכה.

הנצח הוא בשביל ההוד כנ"ל. אך יש שתי דרכים של הודאה: כאשר הנצח מכריח את ההוד להודות, אור היום מאיר בתוך הלילה, וכאשר ההוד מודה מעצמו, הלילה עצמו מאיר, "לילה כיום יאיר כחשכה כאורה". החשך עצמו מאיר עד לחשך של הצמצום הראשון שעתיד להאיר (מה שקשה באמת לתפוס ולהבין, כפי שאמר הרבי מליובאוויטש שהוא אינו מבין זאת).

"זה חילוק בין שבת לחנוכה" – כנראה הכוונה שבשבת היום מאיר בתוך הלילה, ואילו בחנוכה החשך עצמו מאיר. נר שבת מדליקים בתוך הבית ואילו נר חנוכה מניחים בחוץ, במקום החשך, לרמז שהחשך עצמו עתיד להאיר, נר החנוכה מדליק את החשך.

הוסבר שהנצח וההוד בתחילתם הם אחד, הנצח הוא עבור ההוד. אחר כך, הם נפרדים זה מזה, הנצח מנצח וההוד נכנע ומודה. כעת מתברר שבזה עצמו יש שני שלבים: תחילה הנצח וההוד קרובים זה לזה, ואע"פ שההוד מודה בכל זאת יש חסרון שהוא עושה זאת מתוך כפיה (אפילו כפיה של שכנוע). אבל ככל שהנצח וההוד מתרחקים זה מזה, הרי ההודאה פחות מאולצת וכפויה, הודאה שלמה הבאה מלמטה, הלילה עצמו מאיר.

כדי להגיע היום לנצחון, כדי להביא את

דוד, מפני שידעו שמלכותם אינה שלמה, בבחינת משיח בן יוסף הקודם למשיח בן דוד).

היונים רצו "להשכיחם תורתך", **חשך ושכחה** לתורה הקדושה, בכך שהם אומרים שזהו רק כמו שכל אנושי (תורה כלשהי, ולא תורתך). קליפת היונים מתנגדת להתחדשות¹, בתפיסה ש"העולם קדמון", אין קדש ואין חדש, ואילו חנוכה מלשון חידוש (כדברי הרב המגיד לעיל).

השמן שבו נעשה הנס (ובו מדליקים לכתחילה את נר חנוכה) הוא "שמן משחת קדש", קדש היינו חכמה, אות יו"ד, דהיינו להאיר את השכל כדי לשבר את קליפת יון החונקת את השכל של הקדושה, לפצח את הקליפה המקיפה וסובבת את הראש (במלה יון האות י, החכמה, נעשית ויורדת להיות ון, "טבעתי בין מצולה", השכל טובע בקליפות). הנצחון על מלכות יון צריך להגיע עד לאתהפכא, להפוך את החשך לאור, בסוד "פך שמן טהור" – להפוך את יון ל-נוי של הקדושה (בלשון הקדש יש שמונה לשונות של יפי, מתוכם "נוי" הוא כנגד הנצח).

הנצחון בחנוכה לא היה מושלם, "כי עדיין היינו משועבדים לדומיים!" ובכל זאת יש להודות לה, כי הודאה היא גם על דבר שאינו מושלם. לכן חנוכה בהוד, ואומרים על הנסים בהודאה (ברכת מודים, ולא בברכת רצה כמו יעלה ויבוא). אך לכאורה תמוה, מה עניין השעבוד למלכות רומי לנצחון על מלכות יון? אמנם בסוף מלכות החשמונאים החל השעבוד למלכות רומי, ובכל זאת היתה תקופה של מלכות עצמאית לבית חשמונאי "מלכות חשמונאי בפני הבית מאה ושלש"²! אכן, מבואר בהמשך שמלכות יון היא "הקליפה שכנגד השכל", קליפה הממשיכה בתוך מלכות רומי, המוחין של רומי. תרבות-חכמת יון נמשכת במלכות רומי, המלכות הרביעית, וממילא נמשכת עד היום הזה ב'תרבות המערב'! קליפת יון זו השפיעה גם בזמן מלכות החשמונאים העצמאית, כשעבוד מקיף (שאוילי אינו מורגש) ולכן לא היתה אז חרות אמיתית (כך מוסבר מדוע החשמונאים-הכהנים לא החזירו את המלכות לשבט יהודה וצאצאי בית

ה. כמבואר הרבה בדברי השפת אמת.

ד. עבודה זרה ט, א.

"פדה בשלום" בזמן מלחמה

קיצור מהלך השיעור

חלק עיקרי של התוועדות י"ט כסלו נגע בעומק **במצב האקטואלי** (ולכן הקדמנו את פרסומו לחלקים האחרים) – זמן **המלחמה והתביעה** שלו מאתנו. בימים אלה בולט עד כמה **העולם הגויי כולו סובב סביבנו** – מהגוים שנלחמים בנו מלחמת חרמה, דרך אלו שתומכים בהם, אלו שמפגינים יחס מעורב או התומכים בנו באופן מסויג ומגביל, ועד לגוים שאוהדים אותנו ללא-תנאי – ועלינו לברר **מה היחס שנדרש מאתנו** אל הגוים. **פרק א** מדגיש כי תכלית ה"פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי" היא **קירוב** שמגיע עד ל"**גוים רבים**". **פרק ב** מחדד כיצד יש לקרב את הגוים, תוך שיבינו את **מקומם האמתי ביחס לעם ישראל**, ומציע נוסח-החסידיית שכל אחד יכול ליטול בה חלק ל**היסול העמלק** של דורנו, החמאס שנלחם בנו. **פרק ג** הוא פרק עיקרי, המבהיר את יעד המלחמה – **הנצחון המוחלט** – ומשרטט קשת של מדרגות נצחון. **הנצחון מדומה** (בו נוטים לדאבוננו להסתפק בשנים האחרונות) ועד **לנצחון המשיחי** המוחלט והסופי.

אבינו לוקח את הברכות – **"הקל קול יעקב והידים ידי עשו"**^ב (העולה **תורה חדשה**²). כשיש **יט כסלו ("הקל")** ו**כסלו ("קול")** לוקחים גם את **"הידים ידי עשו"** – יורשים גם את האורות המרובים דתהו. למה כתוב כפול, **"הקל קול"**?¹ כי יש קול שעולה מלמטה למעלה, **"קלא פנימאה דלא**

א. "כי ברבים היו עמדי"

ירושת עשו מכח "הקל קול יעקב"

"חג הגאולה" הוא י"ט ו"כ' כסלו. עכשיו אנחנו בסיום של כ' כסלו – שני הימים הטובים ביחד. ידוע הרמז, שאנחנו אוהבים לומר כל שנה^א, **שייט כסלו** שוה **"הקל"** ו**כסלו** שוה **"קול"**, כמו שאומר יצחק אבינו כאשר יעקב

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. מוצאי כ' כסלו תשפ"ד – בניני האומה, ירושלים.
א ראה התוועדיות י"ט כסלו תשס"ט; תש"פ; תשפ"ב. ועוד.

ב בראשית כז, כב.

ג וראה באורך התוועדות י"ט כסלו תש"פ.

ד תו"א פה, ג ובכ"מ.

השנה הזאת היא שנה שבאמת צריך לרשת את האורות המרובים דתה של עשו

של חג הגאולה, "פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי" עד "ואני אבטח בך"^ג – "בך" לבד וגם "בך" באמצעות **כב** אותיות התורה שלך^ד, ש"אורייתא וקוב"ה כולא חד"^ט!

הפסוק הראשון בניגון הוא "פדה בשלום נפשי מקרב לי וגו'". אדמו"ר הזקן כותב בפירוש לרבי לוי יצחק מברדיטשוב "וכשקריתי בספר תהלים בפסוק 'פדה בשלום נפשי'... יצאתי בשלום מה' שלום"^ט, לכן זהו הפסוק של חג הגאולה, י"ט ו"כ' כסלו. השנה שלנו, תשפ"ד, היא שנת "פדה" – פ"ד לשון פדיון – לכן אין שנה שקשורה לפסוק של חג הגאולה יותר מהשנה.

על פי פשט "מקרב" היינו ממלחמה^ה, אבל הפדיה כאן היא לא בדרך מלחמה אלא בדרך שלום – "פדה בשלום נפשי" – לכן מפרשים בחסידות "מקרב לי" לשון קירוב^ו. כאשר הפדיה היא בשלום גם ה'מתנגדים' מתקרבים – גם מי שהתנגד לגמרי לאור החדש שגילו הצדיקים האמתיים, הבעל שם טוב, המגיד ואדמו"ר הזקן, מתקרב. "פדה בשלום נפשי מקרב לי" – אני מקרב את כולם וכולם מתקרבים אלי.

קירוב החסידים והמתנגדים

הפסוק "פדה בשלום נפשי מקרב לי" מסיים "כי ברבים היו עמדי". כשאני אומר את הפסוק הזה צריך לדעת שבשביל הפדיה בשלום והקירוב האמתי צריך כח של רבים – לא מספיק אחד,

אשתמע"^ה, קל חסר ו, תפלת לחש, ו"קול" שנמשך מלמעלה למטה, קול מלא ו, קול תורה, "קלא פנימאה דאשתמע" – זהו קול פנימי, אבל הוא נשמע ומופץ בעולם, "יפוצו מעינותיך חוצה".

ה"קול" המלא, **כ כסלו**, יוצא מ"הקל" החסר של **יט כסלו**. זהו רמז יפהפה שאנחנו אומרים תמיד. השנה הזאת היא שנה שבאמת צריך לרשת את האורות המרובים דתה של עשו.

י"ט כסלו היה השנה בשבת וישלח, בה קראנו שיעקב שולח לעשו מלאכים לומר לו "עם לבן גרתי ואחר עד עתה ויהי לי שור וחמור וגו'". "שור וחמור" היינו משיח – משיח בן יוסף ומשיח בן דוד^ז. הוא שואל את עשו – אתה מוכן לגאולה? אני מוכן כבה, עשיתי את התיקון שלי, "עם לבן גרתי" ו"תריג מצוות שמרתי"^ח, אתה עשית את שלך? אתה מוכן להמשיך מלמעלה את האורות המרובים דתה שיש לך ואין לי? אבל התברר שעשו לא התחיל את העבודה – וממילא אי אפשר להביא את הגאולה. הרבי אומר^ט שעכשיו, אחרי אלפי שנים, דווקא עשו מוכן לגאולה. אם כן, הכל תלוי בנו, אם רק נפקח את העיניים ונראה שמשח בא – "הנה הנה משיח בא", שאנחנו נמשיך את האורות. המשכת אור היא התפקיד שלנו, "אור ישראל"^י, אבל הכלים צריכים להיות מוכנים. הכלים הם "הידיים ידי עשו", שחייבים לרשת מכח "הקל קול יעקב". אם כן, זהו הנושא הראשון.

פדיה וקירוב

אנחנו רוצים לשיר תכף את הניגון המסורתי

יג תהלים נה, יט"כד.
יד ראה שיעור 'סוד העצמות' (מהתוועדות י"ט כסלו תשפ"ג – נדפס בגליון מקץ דאז), ושי"ב.
טו ראה זרר ח"א כד, א; ח"ב ס, א; תקו"ז תקון ו בתחלתו; תקון כד; תניא פ"ג פכ"ג; לקו"ת נצבים מו, א.
טז לוח "היום יום" י"ט כסלו (מאג"ק אדה"ז נט"ס).
יז רש"י, רד"ק ומצודות עה"פ.
יח שערי תשובה (אדהאמ"צ) ד"ה "פדה בשלום" פ"א ובכ"ד (ועפ"י פשט – לשון קירוב, אך במובן שלילי – ראה יל"ש רמז תשעב; תרגום עה"פ; ראב"ע ועוד).

ה ראה זרר ח"א נ, ב.
ו אגרת הבעש"ט שנדפסה בכתר שם טוב (קה"ת) אות א.
ז בראשית לב, ה'ז.
ח ראה מגלה עמוקות וישמח משה פרשת וישלח, ועוד.
ט פירש"י על בראשית לב, ה.
י ראה תו"א ריש וישלח.
יא שיחת יוצא תשנ"ב (התוועדות תשנ"ב ח"א עמ' 354).
יב ישעיה י, יז.

יש ניצוץ משיח. חז"ל אומרים^ט שה"רבים" הם אפילו החילים של האויב. הפשט של "פדה בשלום נפשי" מתייחס למלחמת דוד המלך עם אבשלום, בנו שמרד בו, ודוד המלך אומר "כי ברבים היו עמדי" – אומר שאפילו החילים של אבשלום התפללו לנצחון דוד מלכא משיחא. חילי אבשלום הם המתנגדים החזקים, אבל בסוף הם מתפללים לנצחון דוד המלך – שדוד ינצח אותם, ינצח אותי. זה עוד יותר רבים – חידוש מופלא מי הם "רבים".

יש עוד יותר "רבים" מזה, שעוד לא היה אז, אבל יהיה עכשיו בימות המשיח – במלחמות של המשיח.

גאולה חתוך המלחמה

כמו שנסביר, כל פעם שיש מלחמה בעם ישראל זו הזדמנות^{פז} – בלשון הרבי – שהמלחמה הזו תהפוך להיות מלחמת משיח, ומתוך המלחמה יבוא משיח. חז"ל אומרים "בשביעית מלחמות" ו"במוצאי שביעית בן דוד בא"^צ. לכן קבעו חז"ל את ברכת "גואל ישראל", ברכת הגאולה, בברכה השביעית בשמו^{קכ} – כי "מלחמות בשביעית" ו"מלחמה אתחלתא דגאולה". הגמרא מביאה ביחס לסדר הברכות את הפסוק "הַסֵּלֶחַ לְכָל עֲוֹנֵי הָרַפָּא לְכָל תַּחֲלָאִי. הַגּוֹאֵל מִשְׁחַת חַיִּיכִי"^{קכ}, לפיו היה צריך סדר של סליחה-דפואה-גאולה – "חנון המרבה לסלוח", "רופא חולי עמו ישראל" ורק אז "גואל ישראל" – אבל אומר שכדי לקבוע את ברכת גאולה בשביעית שינו מסדר הפסוק^{קכ}. רש"י על "מלחמה אתחלתא דגאולה היא" אומר שפשט הברכה בשמו"ע לא מתייחס לגאולה הכללית, העתידית, אלא לגאולות

גם אם האחד הוא דוד המלך, ה"צדיק יסוד עולם", צריך את הרבים שיצטרפו, צריך חיל, צריך צבא. אבל מי הם ה"רבים"? אפשר לפרש את ה"רבים" בכמה דרגות:

אפשר לפרש שלרבי יש הרבה חסידים, שלדוד המלך יש הרבה חילי בית דוד – אז ה"רבים" הם החילים שלו. לא כל כך חידוש. ברוך ה', שלרבי יהיו עוד יותר חסידים.

אבל "כי ברבים היו עמדי" יכול להיות לא רק החסידים, שקשורים לרבי בלב ובנפש, אלא "רבים" יכול לכלול גם מתוך ה'מתנגדים'. גם גדולי המתנגדים, כמו רבי חיים מוואלאז'ין והחפץ חיים, הבחינו בעצמם שבין הלא-חסידים יש שני סוגים. יש מי שנקרא להם ה'מתנגדים'

הטובים, המתונים, שהם טובים באמת, והם מודים – לדוגמה – שההלשנה נגד אדמו"ר הזקן היתה שקר, לא נכון. הם לא חסידים, לא חילי בית דוד, אבל הם מתנגדים טובים – אנשי אמת. זהו סוג אחד. שוב, גדולי המתנגדים – כמו רבי חיים מוואלאז'ין, תלמיד

של הגר"א – אמרו ש'מתנגד' צריך להזהות רק עם אלה, לא עם המחנה השני. מי המחנה השני? מתנגדים חריפים, קיצוניים, קנאים גדולים, אנשי מרמה, לא אנשי אמת, רק אנשי מדיבה, אנשי קטטה. שוב, גדולי המתנגדים הטובים אמרו שצריך להתרחק מהם. אני חוזר ואומר, גם רבי חיים מוואלאז'ין, גם החפץ חיים, בפירוש הבחינו בין שני סוגי מתנגדים. אם כן, אפשר לומר "כי ברבים היו עמדי" – לא רק החילים שלי, החסידים, אלא גם המתנגדים הטובים, המתונים, אנשי אמת. זה עוד יותר "רבים" בתוך עם ישראל, כלל ישראל.

אבל עיקר החידוש שה"רבים" יגיע גם למתנגדים החריפים – גם הם יהודים, גם להם

חילי אבשלום
הם המתנגדים
החזקים, אבל
בסוף הם
מתפללים לנצחון
דוד המלך – שדוד
ינצח אותם

ט במדבר רבה ט, כד; ירושלמי סוטה פ"א ה"ח.

כ סנהדרין צז, א (וראה בהערה הבאה).

כא מגילה יז, ב.

כב תהלים קג, ג"ד.

כג ראה שם רש"י ד"ה "ומה ראו לומר גאולה בשביעית".

כל גאולה פרטית וכל מלחמה מסוגלת להפוך להיות מלחמת מלך המשיח

הוא שאל אותם – 'אולי אפסיק לגלות בדיש גלי, "ביד רמה"^{כח}, את תורת הסוד?'. הם אמרו – 'לא, אתה צריך להמשיך, ביתר שאת וביתר עוז!^{כט}'.

גם בדור שלנו חוזר אותו דבר, כאשר מדברים על להגיע גם לעשו, גם לגוים. חוץ מעמלק, אותו צריך להשמיד, בשאר הגוים יש ניצוצות שצריך לקרב – "מקרב לי" – ולהעלות. כאשר מתחילים להפיץ פנימיות התורה גם לגוים הדבר מעורר קטרוג מאד גדול, כי על פי פשט של התורה הוא אסור.^ל לכן צריך כאן מסירות נפש מיוחדת כדי לבטל את הקטרוג, וחג הגאולה גם בענין הזה הוא היום, ו"ט ו"כ" כסלו. לכן נפרש שה"רבים" כאן, "כי ברבים היו עמדי" הם "גוים רבים", "עמים רבים". בתנ"ך כתוב 16 פעמים "גוים רבים"^{לא} ו-16 פעמים "עמים רבים"^{לב}. ה"רבים" האלה צריכים להיות "עמדי", יחד עם מלך המשיח. זהו הפירוש הרביעי של "רבים".

נחזור על ארבעת הפירושים^{לז}: או שה"רבים" הם החסידים – שיהיו לי הרבה חסידים; או שה"רבים" הם גם המתנגדים הטובים; או שהרבים הם גם המתנגדים ממש, החרפים, חילי אבשלום – עד כאן הגיעו במדרש חז"ל;

כח שמות יד, ח; במדבר טו, ל; לג, ג.

כט כפי שנתבאר בח"א של השיעור – נדפס לקמן.

ל חגיגה יג, א; סנהדרין נט, א.

לא דברים ז, א (פעמיים); טו, ו; כח, יב; ישעיה נב, טו; ירמיה כב, ח; כה, יד; כז, ז; יחזקאל כו, ג; לא, ו; לח, כג; מיכה ד, ב; ד, יא; חבקוק ב, ח; זכריה ב, טו; תהלים קלה, י; לב, ישיעיה ב, ג; יז, יב; יחזקאל ג, ו; כז, לג; לב, ג; לב, ט; לב, י; לח, ו; לח, כב; מיכה ד, ג; ד, יג; ה, ז; חבקוק ב, י; זכריה ח, כב; תהלים פט, נא ("רבים עמים").

לג ובקהבלה לשם הוי" ב"ה: החסידים, בעלי הבטול (פנימיות החכמה) לרבי (שמעלתו היי המסמלת את נביעת האינסוף) כנגד החכמה (ולכן הם מניחים תפילין דרבינו תם, מוחין דאבא); המתנגדים הטובים, בעלי השכל הטוב בנגלה, כנגד הבינה (תפילין דרש"י); המתנגדים הקנאים (כפי שמכנה אדמו"ר הזקן את המלשינים עליו בתיק החקירה שלו) כנגד מדות הלב (ללא המתקת השכל האמתי); "גוים רבים" במלכות, וד"ל.

הפרטיות, "גואל ישראל" בלשון הוה"ב^{לד} – יש בתוך הגלות מצבים שעם ישראל בסכנה וה' מציל אותנו, בכל דור ודור. בכל זאת קבעו את ברכת "גואל ישראל" שביעית בגלל "שם גאולה"

ששייך לשביעית^{לה}. לפי דברי רש"י יש כאן רמז שכל גאולה פרטית וכל מלחמה מסוגלת להפוך להיות מלחמת מלך המשיח ולבשר ש"במוצאי שביעית" – כלומה, בסוף המלחמה הזו – יבוא משיח.

זהו מה שאנחנו מאחלים ומתפללים גם במלחמה הנוכחית – שמתוך המלחמה הזו יבוא משיח. שוב, קבעו את "גואל ישראל" במקום השביעי כי שביעית היא מלחמות וכל מלחמה מסוגלת להפוך להיות מלחמת משיח – המשיח בא מתוך מלחמה. ככה אנחנו מאחלים ב"פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי".

קירוב "גוים רבים"

נחזור לענין: מה הפירוש האחרון של "רבים", ששייך לדור של משיח? שה"רבים" הם גם אומות העולם – קשור למה שאנחנו קוראים 'המהפכה הרביעית'^{לו}. אדמו"ר הזקן ישב בבית סהר כי היה קטרוג שהוא מפיץ יותר מדי, מגלה יותר מדי סודות^{לז} – באופן ששייך לכל אחד ואחד, שכל אחד מפנים את הסוד והוא מרומם אותו ומביא אותו ליזכות גדולה. בסופו של דבר פסקו שהוא זכאי – הקטרוג על הפצת החסידות התבטל. כשהוא עוד היה בתא הכלא באו לבקר אותו הבעל שם טוב והרב המגיד.

כד ע"פ פסחים קיז, ב. ראה גם סדור עם דא"ח שער התפלה ד"ה "מזמור שיר חנוכת הבית" (כב, ג).

כה זהו לשונו: ואף על גב דהאי גאולה לאו גאולה דגלות היא, אלא שיגאלנו מן הצרות הבאות עלינו תמיד, דהא ברכת קיבוץ ובנין ירושלים וצמח דוד יש לכל אחת ואחת ברכה לעצמה לבד מגאולה זו, אפילו הכי, כיון דשם גאולה עלה קבעוה בשביעית.

כו מהתוועדות כ"ד טבת תשע"ה ואילך.

כז בית רבי ח"א פט"ז הערה ב.

המדבר – אדם־איש־גבר־אנוש – "אנוש" הוא התחתון^ל, הוא החלוש^ל. אנוש לשון חולה, אנוש – זקוק לקבל חיות מאיזה מקור עליון ממנו – "ידעו גוים אנוש המה סלה". בארבעת השמות אדם־איש־גבר־אנוש אנחנו, ישראל, האדם – "אתם קרויין 'אדם' ואין אומות העולם קרויין 'אדם'"^{לח} – והגוים הם אנוש. זהו התיקון שלהם, שידעו שהם אנוש, ואז הם יתכוו להיות ה"רבים" שבתור "אנוש" יצטרכו את דוד מלך המשיח, שיקרב גם אותם.

המלים "גוים אנוש" הן צמד מענין, שעולה טז פעמים הוי', לב פעמים אחד. כשעושים הכאה פרטית – ג פעמים א, ו פעמים נ, י פעמים ו, מ פעמים ש – מקבלים מספר מופלא, "שמע ישראל" פעמים "אחד". יש מגדולי ישראל שהיו מלמדים גוים לומר כל יום את הפסוק "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^{לט}. אף על פי שעל פי פשט זהו פסוק ששייך רק ליהודים, הם היו אומרים לגוים גדולים, שרצו לקרב אותם, שיתרגלו לומר את הפסוק "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^מ. כאן "גוים אנוש" בהכאה פרטית שוה "שמע ישראל" פעמים "אחד" – זהו תיקון הגוי, מטרת המהפכה הרביעית.

"שיתה הוי' מורה להם"

בשביל "ידעו גוים אנוש המה סלה" צריך קודם "שיתה הוי' מורה להם". מהו "מורה"? רש"י אומר שלשה פירושים – "מרות ועול", "לשון השלכה, לשון 'ירה בים'^{מא}" ו"לשון תער". הפירוש הראשון הוא שצריך לתת לגוים מרות ועול – שיהיה עליהם מורה. יש בחז"ל^{מב} פירוש ממש הפוך, ש"שיתה הוי' מורה להם" היינו לתת

או שה"רבים" הם ה"גוים רבים", "עמים רבים", שהם כל אומות העולם – חוץ מעמלק – שצריך לקרב. להפיץ תורה במסירות נפש – זו המלחמה שלנו היום. כאשר ננצח את המלחמה הזו אָט־אָט ('הנה הנה' באידיש) משיח בא, תכף ומיד ממש. לחיים לחיים.

ב. קירוב הגוים ומחית עמלק

"ידעו גוים אנוש המה סלה"

הפסוק שלנו, "פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי", עולה בגימטריא 1718. בכל ספר תהלים יש רק עוד פסוק אחד ששוה בדיוק אותו מספר, סימן שהוא קשור – הפסוק האחרון של פרק ט בתהלים, שגם בו מדובר על המהפכה הרביעית: "שיתה הוי' מורה להם ידעו גוים אנוש המה סלה"^{נד}.

מה הפסוק הזה אומר? "שיתה הוי' מורה להם" – אתה, הקב"ה, תשים לגוים "מורה" (שתיכף נסביר מהו), ועל ידי זה – "ידעו גוים אנוש המה סלה". הפשט של סוף הפסוק, "ידעו גוים אנוש המה סלה", הוא שצריך להביא את הגוים לתודעה, להכרה ולהודאה שהם רק "אנוש" – שאין להם כח אלוקי, אין להם כח. הפרק הזה אומר שהמלחמה, מלחמת משיח במיוחד, היא כנגד הגוים הרשעים, הרעים, שעושים מעצמם אלקות^{נה}. מה התיקון שלהם? צריך ללמד אותם שהם סך הכל "אנוש".

מבין ארבעת השמות של האדם, של מין

לד תהלים ט, כא.

לה ראה רש"י עה"פ.

לו לוח "היום יום" ד' אלול.

לז ראה גם מלבי"ם עה"פ.

לח יבמות סא, א; זרע ח"ב פו, א.

לט דברים ו, ד.

מ ראה אודות החיד"א בספר 'מעגל טוב' (דפוס מקיצי

נרדמים) עמוד 162.

מא שמות טו, ד.

מב סוטה מט, א.

**"פדה בשלום נפשי מקרב לי כי
ברבים היו עמדי".**

"בעתה אחישנה"

במדרש על הפרק הקודם בתהלים, פרק ח, חז"ל אומרים שאת הגאולה מדמים הנביאים לארבעה דברים ש"אם מעבירן אדם שלא בעונתן הוא מאבדם ואף בעליהם אינם נהנין מהם כלום". הגאולה היא כמו קציר או בציר, שאם עוד לא הגיע הזמן

התבואה או הפירות עדיין לא בשלים, עדיין בוסר, ולא טוב לקצור או לבצור אותם. צריך לחכות עד שהתבואה תהיה מוכנה ובשלה. מכאן יש מי שמקשה³ על התפלה לקירוב הגאולה שיש בפסוק שלמדנו, "שיתה הוי' מורה להם וגו'", תפלה על המצב העתידי של "כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם הוי' לעבדו שכם אחד"^{נא} – איך ניתן להתפלל על זירוז הגאולה? הרי לא טוב שהיא תגיע לפני הזמן.

איך אנחנו נסביר זאת? אנחנו כן מתפללים על ביאת משיח כל יום, מאמינים שהוא יבוא בכל יום. מי שמקשה אומר שהתפלה איננה שהגאולה תגיע לפני הזמן, אלא שהזמן עצמו יגיע מהר – אם התנאי לגאולה הוא שהגוים יגיעו ליראת ה' – "בידך עולמך לעשות בו כרצונך, נטע בהם יראתך מעתה!". הוא אומר שעל כך נאמר "בעתה אחישנה"^{נב}, ולא סתם "אחישנה" – "שאים יזכר"^{נג} יקרב הקץ וימצא 'בעתה'" (ועל כך מתפללים "ויקרב קץ משיחיה"). אבל הרבי אמר שהזמן כבר הגיע מזמן^{נד}, לכן אנחנו נסביר

**הגאולה היא
כמו קציר או
בציר, שאם עוד
לא הגיע הזמן
התבואה או
הפירות עדיין לא
בשלים, עדיין
בוסר, ולא טוב
לקצור או לבצור
אותם**

לעם ישראל מרות על הגוי. לפי פירוש חז"ל ה"להם" היינו עם ישראל והפסוק מדבר עלינו, שתהיה לנו מרות על מי שעד עכשיו שעבד אותנו – שנצא מכל שעבוד שלהם, והשעבוד יהפוך להיות מרות עליהם. אבל פירוש הפשט אומר שכל הפסוק מדבר על הגוים – "מורה להם" היינו עליהם. בפירוש השני ה"מורה" לשון השלכה, שצריך להשפיל אותם^{מג}, להוריד את

הגוים מהגאולה שלהם – ש"ידעו גוים אנוש המה סלה". בפירוש השלישי "מורה" הוא לשון תעו, שצריך לגלח אותם. בחסידות מוסבר^{מד} שתער – "תער השכירה"^{מה} – קשור לקליפת האפיקורסות, הקליפה הכי קשה, שצריך לגלח את הגוי ממנה. זהו הסוד של "מורה לשון תער". חוץ מרש"י, שמביא את שלשת הפירושים, כל שאר הפשטנים^{מו} אומרים פה אחד משהו אחר לגמרי – ש"מורה" ביה כמו "מורא" ב"א, מתחלף. פלא שרש"י לא כותב זאת. אז פירוש הפסוק "שיתה הוי' מורה להם" הוא שגם הגוים יגיעו ליראת ה'. גם הגוי צריך להגיע ליראת ה' – בזכות שאנחנו מפיצים לו את תורת ה' – ואז מתקיים אצלו "עבדו את הוי' ביראה"^{מז}. כתוב במדרש^{מח} שאצל הגוי "עבדו את הוי' ביראה" ואצל היהודי "עבדו את הוי' בשמחה"^{מט}. הגוי צריך להגיע קודם לעבודת ה' ביראה, "שיתה הוי' מורה להם", ואחר כך מתקיים אצלו "ידעו גוים אנוש המה סלה".

נזכיר שדברנו על הפסוק הזה כי הוא שוה

נ פירוש החסיד יעבץ עה"פ.

נא צפניה ג, ט.

נב ישעיה ס, כב.

נג ראה סנהדרין צח, א.

נד ראה שיחת פינחס השי"ת (לקו"ש חי"ח עמ' 477-478); התועדות חה"ש תשט"ו; סוף שיחת חי"א אלול תש"נ; דבר מלכות הלכות מלכים סי' יא ס"ה. וראה גם בעתה אחישנה פ"ה הערה נב.

מג וראה מצודות עה"פ.

מד אוה"ת נ"ך ח"ב עמ' תשסד.

מה ישעיה ז, כ.

מו אבן עזרא, רד"ק ומלבי"ם.

מז תהלים ב, יא.

מח תנחומא נח פי"ט.

מט תהלים ק, ב.

פ"ד, בזכות ה"רבים", שהם לא רק החילים של אבשלום אלא הם "גוים רבים". דווקא ה"רבים" האלה הם ה"בעתה", ועל בסיס ויסוד ה"בעתה" יהיה "אחישנה" תיכף ומיד ממש. לחיים לחיים. [נגנו "פדה בשלום" ורקדו הרבה זמן "ואני

אבטח בך".]

לחיים לחיים – צריך להמשיך את הענין. כל שנה אומרים רמז של "ואני אבטח בך". פעם אמרנו¹ ש"ואני אבטח בך" שוה מדינה – שייך לתיקון המדינה. אותו ביטוי שוה גם **דוד המלך**. היום נאמר עוד כוונה שטרם אמרנו, שכל אחד יכוון כשאומרים "ואני אבטח בך":

כתוב² שהיצר הרע בכל דור משנה את השם שלו, כדי שלא יכירו בו. אותו דבר לגבי עמלק. אמרנו שאת כל הגוים צריך לקרב, חוץ מעמלק, שאותו צריך לדחות. אפילו בתוך עמלק, יש דיון בהלכה³ אם מקבלים גר עמלקי, וההלכה – פסק הרמב"ם⁴ – שאפשר לקבל ממנו גר. בכל אופן, עמלק הרע, שצריך למחות אותו, השונא המושבע של עם ישראל – גם משנה את השם שלו. פעם קראו לו עמלק על פי פשט, אין היום בעולם עם שנקרא עמלק, אבל הוא מתלבש בלבושים אחרים. ההלכה אומרת שלכל מי ששונא ישראל בעצם ורוצה להשמיד את העם היהודי, יש דין עמלק. זו סברא על פי נגלה, כך הבריסקער רב פסק⁵. כך עמלק משנה את השם שלו. בדור הקודם כבר לא קראו לו עמלק – קראו לו נאצי. עכשיו, אצלנו, יש לנו הרבה שונאים, אבל השם המקובל של עמלק היום ממש הוא חמאס. והנה, **חמאס** בגימטריא "ואני אבטח בך"! לכן עכשיו נשיר "ואני אבטח בך", עוד יותר חזק מקודם, וכל אחד שאומר את המלים האלה מחסל מחבל אחד של חמאס.

1 נו אוצר סיפורי חב"ד חט"ד עמ' 51-48 (וש"נ). וראה תקו"ח קלא, ב.

2 ראה עץ פרי מאמר "זכר עמלק" ובנסמן שם.

3 הלכות איסורי ביאה פ"ב ה"ז. וראה הלכות סנהדרין פ"ח ה"ו.

4 נט ידוע מפי השמועה בשמן, וכך הביא הגר"ד סולובייציק בשם אביו ר' משה, בספר איש האמונה עמ' 101.

את הביטוי "בעתה אחישנה" יותר לפי הפשט⁶ – כאשר מגיע הזמן, "בעתה", צריך להתפלל שהגאולה תרוץ מהר, "אחישנה". "בעתה" היינו התיקון של עשו, וכאשר עשו מוכן צריך להתפלל שמשיח יבוא מהר, תכף ומיד ממש.

מתי התבואה מוכנה לקציר ולבציר? התנאי הוא שהכלים מוכנים. הכלים הם החיצוניות, הם המצב של העולם. כאשר העולם מוכן, "בעתה", צריך "אחישנה", את ההמשכה של "אור ישראל" שהזכרנו קודם. התפקיד שלנו הוא להאיר, אור תורה לכל העולם, אבל צריך שהכלי יהיה מוכן לקבל. כאשר הכלים מוכנים כבר הגיע הזמן – הפירות הם לא בוסר ולא צריך לחכות. אדרבא, אם תחכה כאשר הפירות בשלים – הם יתקלקלו. אז צריך מיד לקצור ולבצור. אנחנו מתפללים כי כבר הגיע הזמן – הרבי אומר שעשו ודאי מוכן, הוא מוכן שאנחנו נתחיל להאיר לו

ושהוא יתוקן לגמרי, "שיתה הוי' מורה להם", שהוא יקבל יראת שמים אמיתית, ואז "ידעו גוים אנוש המה סלה".

"ואני אבטח בך" – לחסל את החמאס

עכשיו נשיר את "פדה בשלום נפשי", מהפסוק הראשון עד השיא, הסיום, "ואני אבטח בך". מי שיכול להחזיק ראש – שיכוון את הכוונות שאמרנו עכשיו, שכל הפסוק הראשון שוה עוד פסוק בתהלים, והתכל'ס של שני הפסוקים בתהלים היא שהגאולה תבוא, שה"פדה בשלום" יתקיים בשנה שלנו, שנת

עמלק משנה את השם שלו. בדור הקודם כבר לא קראו לו עמלק – קראו לו נאצי. עכשיו, אצלנו, יש לנו הרבה שונאים, אבל השם המקובל של עמלק היום ממש הוא חמאס

6 נה ראה מלבי"ם, רד"ק ומצודות עה"פ.

כמה דברים ממנו, שגם נוגעים
מאד לענייננו:

הצלחת האויב – יניקה חאתנו

כתוב "כל עצמותי תאמרנה
הוי' מי כמוך מציל עני מחזק
ממנו ועני ואביון מגזלו"^{טג}.

על תחלת הפסוק, "כל
עצמותי תאמרנה הוי'", יש
פירוש^{טד} – שהוא עיקר דרך
הבעל שם טוב – ש"הוי'" היינו
שם הרחמים, מדת הרחמים, וכל
תנועת אבר של צדיק אמתי –
כל פעם שצדיק שהולך בדרך

הבעל שם טוב מזיז את האצבע – אומרת –
מביעה רחמים, כי הוא מזיז את האצבע מכח
הרחמים האיך-סופיים של הקב"ה. לולא הרחמים
של ה' הוא לא מסוגל להזיז שום אבר בגוף. "כל
עצמותי", כל אחת מ-**דמח** עצמות השלד של
האדם, שכנגד **דמח** מצוות עשה, אומרת "הוי'".
אחר כך, על המשך הפסוק – "מציל עני
מחזק ממנו ועני ואביון מגזלו" – בא הפירוש
של הרב המגיד^{טו}: מה פירוש "מציל עני מחזק
ממנו"? הוא אומר שאם יש איזה כח מנגד, איזה
איש מנגד, איזה עמלק אחד, איזה חמאס אחד,
שנדמה לשעה שהוא יותר חזק ממני – אני
צריך לדעת שהחזק שלו הוא "ממנו" של היהודי,
מהכח שהוא יונק מהיהודי. את כל התוקף שלו,
החזק שלו, הוא יונק מהכח שלנו – מכך
שאנחנו חלשים.

זה בדיוק מה שהיה השנה בשמחת תורה!
צריך לדעת שכולם ישנו באותו יום – צה"ל,
הצבא החזק שלנו, ישן באותו יום, ולא קם ולא
זע ולא זז – כי הקליפה, הלעומת-זה, יניקה

אם אתה כאן
ראש ישיבה או
מגיד שיעור,
כשאתה אומר
"ואני אבטח בך"
צריך להרוג אחד
מהראשים של
החמאס... אבל
לפעמים מתמזל
המזל גם לאחד
פשוט שהוא יפגע
ישירות בראש של
החמאס

[נגנו שוב "ואני אבטח בך"].
לחיים לחיים. חג הגאולה
שמח לכולם. מכל מה שאמרנו
עכשיו אפשר לעשות מבצע,
אצל החילים במיוחד, שישירו את
ה"ואני אבטח בך", עם הכוונה
הפשוטה – שיקיימו את זה, תוך
כדי. אם אתה כאן ראש ישיבה
או מגיד שיעור, כשאתה אומר
"ואני אבטח בך" צריך להרוג
אחד מהראשים של החמאס...
אבל לפעמים מתמזל המזל גם
לאחד פשוט שהוא יפגע ישירות
בראש של החמאס, של הנחש.
שיתקיים "הוא ישובך ראש"^{טז}.

ג. מהנקת האויב לנצחון אמתי

לחיים לחיים. אחד השמות של חג הגאולה
הוא 'שמחת תורה' של החסידות^{טז}. אנחנו
היום ביום ה-**חן** משמחת תורה – אם תפתחו
את החדשות תראו שזהו יום ה-**חן**, ה-58, של
המלחמה – **חן** ימים משמחת תורה הכללית,
שמחת תורה של כל עם ישראל, לשמחת תורה
של החסידות, י"ט כסלו. את המלחמה שלנו
אנחנו מנצחים היום, בי"ט כסלו, ב-כ' כסלו,
עם חן אמת של הקדושה – החכמה-נסתרה
של חכמת החסידות, "יפוצו מעינותיך חוצה".
שיהיה לנו "חן חן"^{טז}, חן אמתי היום, ביום ה-
חן, ושנסיים את המלחמה בנצחון אמתי. הסימן
של הנצחון הגמור הוא משיח, שיבוא במוצאי
שביעית – שנת המלחמות.

אנחנו עכשיו הולכים, כמסורת שלנו, לנגן
שלשה ניגונים מסורתיים המיוחסים לרב המגיד
– בעל ההילולא של י"ט כסלו. לפני כן נאמר

טג תהלים לה, י.

טד ראה סוד ה' ליראיו ש"א פי"ט ובאורך **לב לדעת** מאמר
"פרק בעבודת ה'".

טו ראה אור תורה אות רכג.

טז בראשית ג, טו.

טז שא שיחת י"ט כסלו תש"ד אות ב (סה"ש תש"ד עמ'
50-49). הובא בספר התולדות אדה"ז ח"ג עמ' 794-795.

טז זכריה ד, ז.

היה לקליפה

כח מופלא, מה שעשו הוא משהו לא-טבעי לרעה, לשמצה, ואנחנו צריכים להכות על חטא שהכח הזה של יניקת עמלק הוא מאתנו

את הכח שלו ממנו, באותו זמן במיוחד. היה לקליפה כח מופלא, מה שעשו הוא משהו לא-טבעי לרעה, לשמצה, ואנחנו צריכים להכות על חטא, "אשמנו, בגדנו", שהכח הזה של יניקת עמלק הוא מאתנו. הכח הוא אצלנו – הם ינקו מאתנו ואנחנו שתקנו, היינו משותקים,

עד שפתאום, בסוף הטבח הנורא, התעוררנו. מה הכוונה שישנו? איך החווק שלהם בא מאתנו? הם למדו את טכסיסי המלחמה מאתנו, קבלו מאתנו. צריך ש"ידעו גוים אנוש המה סלה", אבל באותו רגע אנחנו היינו האנושים, החלשים. למה אנחנו חלשים? למה הם ינקו מאתנו את הכח שלנו? בגלל המצב הרוחני שלנו, לדאבונו. אם עם ישראל – זה"ל, הממשלה, המדינה – חלש באמונה, חלש בבטחון בה', ממילא יש מקום לקליפה, לעמלק, לינוק את הכח ממנו. "כי חזק הוא" – אם רואים שהקליפה יותר חזקה הסיבה היא "ממנו".

עד כאן ווארט של המגיד ממעזריטש, בעל ההילולא של היום.

"ועמך כלם צדיקים" – הזמן לנצחון

נאמר עוד משהו חשוב מאד מהמגיד, מבעל ההילולא, לגבי המטרה של המלחמה – הנצחון. קודם נעשה גימטריא – **צדיק** שוה **נצחון** (204). מה ההבדל בין הצדיק של התניא, בעל הגאולה של היום, לבינוני של התניא, ספר של בינונים? הוא כותב¹⁰ שהבינוני כל החיים שלו במלחמה – הוא נלחם כל הזמן, נלחם על החיים שלו – אבל הוא אף פעם לא מנצח עד הסוף. לעומתו, הצדיק הוא אחד שמנצח.

לקראת ביאת משיח הרבי אומר¹⁰ שכולנו צריכים להיות צדיקים, לקיים כפשוטו את הפסוק "ועמך כלם צדיקים", שאז "לעולם יירשו ארץ וגו"¹¹. הבינוני נלחם תמיד בלי לנצח, אבל צריך להיות צדיקים – זה מה שה' רוצה מאתנו. "ועמך כלם צדיקים", כל החילים הם צדיקים – הם מנצחים, את האויב החיצוני וגם את האויב הפנימי. עמלק נמצא גם בתוך כל אחד ואחד מאתנו, הרע אשר בקרבך אותו צריך לבער¹². שוב, מיהו צדיק? מי שמנצח. לכן יש את הגימטריא הפשוטה והיפהפיה הזו, **צדיק** שוה **נצחון**.

אין נצחון בלי כניעה

איך המגיד מסביר¹³ מהו נצחון? לפי קבלה, יש שתי ספירות צמודות שנקראות "תרין פלגי גופא"¹⁴ – נצח והוד (שבגוף הם שתי הכליות¹⁵ ושתי הרגלים¹⁶). מה הקשר בין נצח והוד? נצח הוא נצחון והוד הוא הודאה-כניעה – נצח והוד הם נצחון לשם כניעה. הסימן המובהק שאני מנצח הוא שהצד השני, האויב, נכנע באמת. מה הכוונה שהוא נכנע? שהוא מודה – מודה שהוא הרשע וה' הצדיק, כמו שפרעה הודה "הוי' הצדיק ואני ועמי הרשעים"¹⁷. ההודאה היא סימן של נצחון. בלי הודאה אמתית וכניעה, סוד ספירת ההוד, אין נצחון אמת.

כמו שנראה, יש כמה מדרגות של נצחון שמביא לכניעה, אבל עוד למטה מהן יש מדרגה הכי נחותה, שאני לכאורה מנצח – מכריע את המערכה – אבל כל הנצחון שלי הוא מה שהיום קוראים הפסקת אש. כלומר, אין אפילו כניעה

10 ראה שיחת הו"ר תשנ"ב.

11 ישעיה ט, כא.

12 ט"ז דברים יג, ז, יט, כא, כב, כב, כד, כד, ז. ע דברות המגיד חנוכה ז (נלמד בשבת וישלח השתא - נדפס לעיל בגליון).

13 עא זהר ח"ג רלו, א (ברע"מ); ע"ח שכ"ד (ע"מ) פ"א.

14 עב ראה תקו"ז תקון מח פה, א.

15 עג הקדמת תקו"ז ז, א ("פתח אליהו").

16 עד שמות ט, כז.

17 סו תניא פי"ב.

האמירה של פרעה שה' הצדיק ואנחנו הרשעים לא היתה באמת – רואים שהוא מיד חזר בו. אבל יש הודאה אמתית, שכבר שייכת למשיח, שהיא הנצחון של משיח בן יוסף. עדיין לא משיח בן דוד, שהוא מדרגה יותר גבוהה בנצחון. משיח בן יוסף הוא נצחון בו הצד השני, האויב, מודה באמת – באמת מרים ידים ואין לו שום כוונה להמשיך ולהלחם בנו. בנצחון הזה הנצח מגיע לשרשו באמא עילאה, עליה כתוב "בינה עד הוד אתפשטת"^{טז}. זו "דרך ארוכה וקצרה"^{טז} – כמו שנסביר באריכות^{טז} – בה כדי להגיע מנצח להוד צריך לעלות לבינה והבינה מתפשטת עד ההוד. כשהבינה מתפשטת עד ההוד האויב מודה באמת, מעצמו, לא באופן מאולץ. הקשר בין נצח לבינה הוא, כידוע^{טז}, בסוד הפסוק "כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו"^{טז} – הבטחון הוא פנימיות הנצח והשמחה היא פנימיות הבינה, כאשר השמחה בבינה מתפשטת עד להוד, שהאויבים מודים מעצמם. זו כבר בחינה ראשונה של משיח – נצחון שעדיין לא היה.

אבל יש משהו עוד יותר גבוה: אחרי הנצחון על כל האויבים מסביב מגיעים לעיקר המצוה של מחית עמלק^{טז} – להכרית את זרע עמלק. הרמב"ם פוסק להלכה^{טז} את סדר שלש המצוות – מינוי מלך לפני מחית עמלק ומחית עמלק לפני בנין בית המקדש – ומסביר שאלו הם תפקידיו של מלך המשיח^{טז}. מלך המשיח צריך לנצח במלחמות ה' מול כל האויבים, כולל עמלק, ואז הוא בונה את בית המקדש. הנצחון האמיתי על כל הגוים מסביב הוא ההמשכה מהבינה להוד (כלומר, מנצח לבינה להוד), אבל אחרי זה יש עוד

מאולצת מצד האויב – הוא מסכים להפסיק אש, אבל הוא לא מודה בכלל.

הנצחון-לכאורה הזה הוא באמת לא נצחון – לא נצחון אמיתי בכלל. למה? כי הנצח צריך להתחבר להוד – אם אין הוד הנצח הוא לא אמיתי. כתוב "איהו בנצח ואיהי בהוד"^{טז} (הוא בנצח והיא בהוד) – צריך להיות זיווג בין הנצח וההוד. אם לא כן, אם אין הוד – הנצחון הוא זרע לבטלה. הפסקת אש יכולה להיות לא רק ליום – יכולה להיות הפסקת אש לשנה, יכולה להיות הפסקת אש לכמה שנים, אבל תוך כדי הפסקת אש האויב בונה את עצמו מחדש, הוא אף פעם לא נכנע בכלל, לא שינה את דעתו כלל וכלל. כלומר, לא הגיע אל האויב שום זיק של אור ממה שאנחנו קוראים 'המהפכה הרביעית' – המהפכה של לימוד לגוים, "מקרב לי", הקירוב של "גוים רבים" ו"עמים רבים". שוב, נצחון של הפסקת אש הוא נצחון עקר – אחיזת עיניים, 'מריחה'.

נצחונות בעולם הזה ובעולם הבא

מעל הנצחון הנחות, המדומה, של הפסקת אש בלי כניעה, יש נצחון אמיתי בו האויב נכנע ומודה. אבל, אומר המגיד^{טז}, גם בכך יש כמה מדרגות:

יש הוד בו האויב מודה בעל כרחו. בלב הוא לא מודה, אבל הוא מרים דגל לבן. הוא כאילו נכנע, אבל הכניעה הזו היא רק לשעה – כל עוד מנצחים אותו הוא מודה, אבל בלב הוא עדיין מתנגד, עדיין מחכה לרגע שיוכל להתקומם מחדש ולהלחם בנו. זהו הנצח הראשון, שמאלצים את האויב להכנע, והוא נכנע, אבל לא נכנע מרצון. זו לא רק הפסקת אש, שאין בה כניעה, אלא כבר נצחון מסוים. זהו נצחון של העולם הזה, נצחון שלפני משיח. בנצחון הזה הנצח צמוד להוד – הוא כל הזמן מחזיק אותו כנוע.

למעלה מזה, יש הודאה שהאויב מודה באמת.

טז ע"פ הקדמת תקו"ז, א. ראה ע"ח שער הכללים פ"ד; ע"ח שכ"ט פ"ח.

עח עירובין נג, ב.

עט בחלק נוסף של ההתוועדות – יתפרסם בהמשך בע"ה. פ ספר המדות ערך 'שמחה' אות יז (ראה מ"מ מרבי נתן).

פא תהלים לג, כא.

פב דברים כה, יט.

פג הלכות מלכים פ"א הלכות א"ב.

פד הלכות מלכים פ"א ה"א וה"ד.

עו ע"ח שער הכללים פ"א. ובכ"מ.

עו דברות המגיד הנוכח ט (נלמד בשבת וישלח השתא – נדפס לעיל בגליון).

הנצחון על המות, על עצם המות. הנצחון הזה הוא כבר נצחון נסי לגמרי, שקשה לנו לתאר. עד הנצחון הרביעי שאמרנו עוד אפשר להבין היטב, אבל אחרי הנצחונות הללו תבוא ההמשכה מהכתה, שלמעלה מטעם ודעת – הנצחון על מלאך המות. אז נזכה כלונו למה שהרבי אומר – מאחל כבר היום לכולנו – חיים נצחיים כפשוטו. לחיים לחיים, שנוכה לכל הבחינות של **צדיק** בגימטריא **נצחון**. שוב, כל הווארט יצא מתורה של המגיד על הקשר בין נצח והוד. לחיים לחיים, שיהיה נצחון אמתי.

"נפשו בטוב תלין"

נגנן עכשיו את הניגונים של המגיד. המגיד אמר לאדמו"ר הזקן לפני ההסתלקות שלו 'היינט איז אונזער יום טוב'^{צב} ('היום הוא היום טוב שלנו'). אלו המלים האחרונות של המגיד לאדמו"ר הזקן. לקח 26 שנים, כמנין שם **הוי'**, מי"ט כסלו של ההסתלקות, היולת המגיד, עד חג הגאולה של אדמו"ר הזקן. הניגון הראשון הוא ניגון שעבר במסורת רוז'ין, הצאצאים של המגיד. הצדיקים דרשו^{צג} שהסתלקות המגיד בי"ט כסלו רמוזה בפסוק בתהלים "נפשו בטוב תלין"^{צד} – "**בטוב**" בגימטריא **יט**, רמז ל-**יט** כסלו, ואז "נפשו" של הצדיק, של הרב המגיד, "תלין". אז מתקיים סיום הפסוק "וזרעו יירש ארץ". מקובל במסורת רוז'ין^{צה} בשם המגיד שהבטיחו לו מהשמים שצאצאיו – כל החסידויות שמתפשטות מרוז'ין, בעיקר – יהיו קיימים עד ביאת משיח ועד בכלל. אם כן, לפי הפירוש הזה המגיד הוא ה"נפשו בטוב תלין וזרעו יירש ארץ". מה הפסוק הבא? "סוד הוי' ליראיו ובריתו להודיעם" – זהו כבר רמז לאדמו"ר הזקן.

מלחמה – המלחמה בעמלק עצמו. מי שמנצח את עמלק, מקיים את המצוה של הכרתת זרעו של עמלק לגמרי, הוא משיח בן דוד. כאן הנצח (סיום קו הימין) עולה לשרשו בחכמה (תחלת קו הימין), והנצחון הוא כבר המשכה מחכמה להוד, מאבא להוד, ולא רק מאמא. ההודאה הזו נקראת, בלשון החסידות^{פה}, "קבל האמת ממי שאמר" – התיקון של "חכמה בגוים תאמין, תורה בגוים אל תאמין"^{פו}. את הנקודה הזו צריך להסביר הרבה יותר לעומק. בכל אופן, התכלית של מלחמת עמלק, הנצחון על קליפת עמלק, היא לגמור את בירור כל החכמות – לקבל את כל ה"חכמה בגוים" ולשלול ולבטל את כל ה"תורה בגוים". שוב, זו המשכה מאבא להוד. בקבלה אמא היא משיח בן יוסף ואבא הוא משיח בן דוד^{פז}.

אמרנו כאן ארבעה נצחונות, ארבע מדרגות של **צדיק** בגימטריא **נצחון**, מהנצחון המדומה, הפסקת אש, ועד לנצחון של משיח בן דוד. יש על גביהם עוד נצחון חמישי, שהוא כבר המשכה מהכתה להוד. אחרי שהמשיח כבר יבוא – יהפוך מ"חזקת משיח" ל"משיח ודאי" (אחרי ש"עשה והצליח... ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל"^{פח}) – הוא ינצח גם את המקור של כל הרע, מה שנגרם על ידי חטא אדם הראשון, שהביא מיתה לעולם^{פט}. משיח, בשלב השני של ביאת המשיח, שהוא שלב נסי^צ, ינצח את מלאך המות. הנצחון של המשיח על המות הוא בעצם השלב האחרון בחד-גדיא, כאשר הקב"ה יבוא וישחט את מלאך המות. אז יקוים היעוד של "בלע המות לנצח"^{צא}. זהו הנצחון הסופי –

פה ראה לקו"ב לקונטרס ההתפעלות מהדו"ת אות כח (עמ' עא"עב) - ע"פ הקדמת שמונה פרקים לרמב"ם והלכות קדוש החדש ספ"ז.

פו ע"פ איכה רבה ב, יג.

פז ראה ד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" פ"ח ואילך, וביאורו בספר **מגיד מראשית אחרית** עמ' קלח ואילך.

פח רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד.

פט ב"ר טז, ו.

צ לקו"ש חכ"ז פרשת בחקתי שיחה א. ובכ"מ.

צא ישעיה כה, ח.

צב לקו"ד ח"א עמ' קא (עמ' 132 במהדורת לשה"ק).

צג בית רבי עמ' 210 (במהדורת תשע"ד).

צד תהלים כה, יג.

צה בית רוז'ין (קלפהולץ) עמ' ה; זכרוןם לברכה (פרלוב) י"ט כסלו (עמ' תקח).

בזה עוד הרבה רמזים יפים. מתחילים מהניגון של רוז'ין, שהוא ודאי מוסמך, מהשרש של "זרעו יירש ארץ", הרב המגיד ממעזריטש, בעל ההילולא.

אם כן, לפי רמז מאד יפה, שמקובל בין הצדיקים תלמידי הרב המגיד, היום הזה נקרא "בטוב". לפי הרמז הזה יט כסלו מתחיל מ- יז כסלו, טוב, ואז עוד שני ימים, "בטוב". יש

הַלּוּמֵד עַל חֵנֶת לַעֲשׂוֹת | צִידָה לְדָרֵךְ

- ◆ בדורנו חייבים לרשת את "הידיים ידי עשו" מכח "הקל קול יעקב".
- ◆ "הידיים ידי עשו" הם בנין הכלים ואז תפקידנו להמשיך את האורות.
- ◆ פדיה בשלום דורשת קירוב של "רבים" – החל מהחסידים-החילים של הרבי, דרך ה'מתנגדים' הטובים והאוהדים ועד לקנאים החרפים שפועלים כנגד הרבי.
- ◆ המשיח בא מתוך מלחמה – וכל מלחמה יכולה להפוך למלחמה מתוכה יבוא המשיח.
- ◆ תכלית ה"כי רבים היו עמדי" היא קירוב של "עמים רבים" ו"גוים רבים".
- ◆ את עמלק יש להשמיד ואת שאר הגוים יש לקרב.
- ◆ הפצת תורה לגוים מעוררת קטרוג גדול – כמו הקטרוג על הפצת החסידות בראשיתה – ונדרשת מסירות נפש לבטל את הקטרוג.
- ◆ ביאת המשיח תלויה בנצחון מלחמת-הקירוב של הגוים.
- ◆ על הגוים להכיר כי הם "אנוש" חלוש הזקוק לקירוב ותמיכה וישראל הם ה"אדם" השלם.
- ◆ תיקון הגוי הוא תודעת "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד".
- ◆ אין להתפלל על הגאולה לפני זמנה, כדי לא להשחית פירות-בושר, אך בימינו, שכבר הגיע הזמן, יש להתפלל להחשת התהליך, כדי שהפירות הבשלים לא יתקלקלו.
- ◆ עמלק משנה את שמו בכל דור – בדור הקודם קראו לו 'נאצי' והיום קוראים לו 'חמאס'.
- ◆ כל פעם ששרים "ואני אבטח בך" מחסלים מחבל חמאס.
- ◆ האויב – שהצליח באופן לא-טבעי לרעה – יונק את כוחו מעם ישראל.
- ◆ השיתוק והתרדמה שאחזו בעם ישראל בשמחת-תורה נבעו מיניקת האויב את הכח.
- ◆ כאשר עם ישראל חלש באמונה ובטחון בה' הוא נותן מקום ליניקת הקליפות.
- ◆ הבינוני נלחם אך לא מנצח ואילו הצדיק נלחם ומנצח.
- ◆ היום נדרשת עבודת "ועמך כלם צדיקים" – שכל החילים ינצחו את האויב בחיצוניות ובפנימיות.
- ◆ אין נצחון שלנו ללא כניעה והודאה של האויב.
- ◆ כניעה והודאה הן הזיק הראשון של אור 'המהפכה הרביעית'.
- ◆ הפסקת-אש איננה נצחון אלא רק הזדמנות לאויב להתעצם.
- ◆ נצחון ללא כניעה הוא כהוצאת זרע לבטלה.
- ◆ בעולם הזה כניעת האויב היא מתוך אילוץ ובימות המשיח היא מרצון.
- ◆ הנצחון על עמלק הוא תכלית בירור החכמות – קירוב ה"חכמה בגוים" ודחית ה"תורה בגוים".
- ◆ הנצחון הסופי הוא הנצחון על המות – נצחון שקשה לנו לתאר לעצמנו.

"אין מזל לישראל"

קיצור מהלך השיעור

התועדות י"ט כסלו נפתחה השנה בהתבוננות בסוד ה"אין, בגימטריא "חג הגאולה" – הבנת מאמר חז"ל "אין מזל לישראל" כפי שהיא מתפתחת בשלש **הדורות הראשונים של החסידות**: מהתקשרות לאין האלוקי אצל הבעל שם טוב, דרך התקשרות לצדיק אצל הרב המגיד ממעזריטש ועד לתביעת עבודה בכח עצמו אצל אדמו"ר הזקן.

חג הגאולה – סוד האין

גוט יום טוב גוט יום טוב, לחיים לחיים! נברך כל אחד ואחד וכולם ביחד בברכה המסורתית של י"ט כסלו, ראש השנה לחסידות – כתיבה וחתימה טובה בלימוד החסידות ודרכי החסידות תכתבו ותחתמו! לחיים לחיים. לחיים נצחיים, כמו שמישהו אמר עכשיו – דידן נצח! שיהיה נצחון.

יש לחג הזה כמה שמות. השם המקורי הוא "חג הגאולה". נתבונן בביטוי הזה בגימטריא פשוטה: חג עולה 11, אי גאולה עולה מה, סוד שם מה בקבלה. אבל "הגאולה", עם ה הידיעה, כבר שווה 50, נ שיערי בינה. אם כן, חג הגאולה יחד הוא אין – עושה מלה מאד חשובה, אין.

הבעש"ט: "אין מזל לישראל"

הבעל שם טוב, מייסד ומחולל תורת

החסידות, אומר^א שאת מאמר חז"ל "אין מזל לישראל"^ב צריך לקרוא "אין מזל לישראל" – שה"מזל לישראל" הוא האין האלקי, שהוא מקור ההתהוות, הכח האלקי להוות את המציאות יש מאין ואפס המוחלט. יש את האור, שקודם הוא נעלם ונסתר בעצם המאור ואחר כך הוא מתגלה החוצה, שפועל את הבריאה יש מאין. צריך להתקשר, להיות מודע וקשור לאין האלקי, והוא המזל שלנו.

לכל אומה ואומה, לכל גוי, יש מזל שהוא 'יש' – הוא בעצם ישות, הוא לא אין, לא בטול. אבל המזל שלנו, עם ישראל, הוא שאנחנו קשורים לאין האלקי. הוא מתבטא אצלנו בבטול הפנימי שלנו, לבטל את רצוננו לרצון ה', לקיים את

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. מוצאי כ' כסלו תשפ"ד – בניני האומה, ירושלים.
א בעש"ט עה"ת לך אות כו.
ב שבת קנו, א.

מזל, יש שה, אבל לנו אין מזל – השרש שלנו הוא ה' יתברך, וחוק ממנו יתברך אין לנו מזל^ח. יש את אותם דברים ש"לא בזכותא תליא מלתא אלא במזלא תליא מלתא" – בני חיי ומזוני, ההשפעות בגשמיות וברוחניות שכל אחד רוצה אותן, וצריך אותן כדי לעבוד את ה' בשמחה. אלא מה? יש תוספות, בשני מקומות בש"ס בבלי^ט, שאומרים, ומוכיחים מכמה מקומות בש"ס, שאף על פי שחז"ל קבעו כלל שאי אפשר להמשיך אותם על ידי זכות רגילה – יש זכות גדולה שעוקפת את המזל ומשנה אותו. אף על פי שלפי המזל לא מגיע למישהו את הבני חיי ומזוני שלו, אבל מכח הזכות הגדולה והמיוחדת הוא זוכה להם. מהי זכות גדולה? שיהודי עושה משהו במסירות נפש, שמקיים "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", שכל ה"מאד" שלו – גם הממון שלו^י – קשור לה', ואין שום שינוי בהתקשרות העצמית שלו לה', והוא מוכן למסור את הנפש בפועל ממש. כמו אברהם אבינו, שמוכן למסור את הנפש כדי לקיים את השליחות^{יא}. זכות גדולה כזו של מסירות נפש כן מסוגלת לשנות את המזל. זהו פשט. שוב, כך אומרים תוספות. אם כך, מהו הפשט הזה? לא "אין מזל לישראל" אלא אין מזל, רק שיש זכות גדולה שעוקפת אותן.

מהי הזכות הגדולה שאדמו"ר הזקן מדבר עליה? הוא רוצה שנעבוד את ה' בכח עצמנו. ידוע^{יב} שכל הצדיקים תלמידי המגיד דרשו "וצדיק באמונתו יחיה"^{יג} – אל תקרי "יְחִיָּה" אלא "יְחִיָּה". הצדיק, שהוא האין, מחיה את הצאן ואפשר לסמוך עליו בעינים עצומות. אבל הענין של אדמו"ר הזקן, בעל הגאולה – גם בשליחות

התורה והמצוות "בשמחה ובטוב לבב מרב כל"^{יד}. בכל אופן, זהו ווארט מפורסם מהבעל שם טוב – ש"אין מזל לישראל" הוא "אין מזל לישראל" וה"אין" הוא האין האלקי, בעצם ה' יתברך – הוא האין האלקי.

המגיד: הצדיק מזל לישראל

בא הרב המגיד, התלמיד המובהק וממלא המקום של מורנו הבעל שם טוב, וכבר אומר^{יד} עוד פירוש ל"אין מזל לישראל". הוא אומר ש"אין" היינו הצדיק – ה"צדיק יסוד עולם"^{יז}, שקשור לאין האלקי, מבטל את עצמו, הוא בטל ומגיע למדת האין. הוא מבטל את הישות שלו לגמרי, באמת, בטול אמת. אותו צדיק, שהוא בבחינת אין, "צדיק יסוד עולם", הוא ה"מזל לישראל". מה הכוונה? שיש לו כח להמשיך אותם שלשה דברים ש"לא בזכותא תליא מלתא אלא במזלא תליא מלתא" – "בני חיי ומזוני" וכולהו רויחי. הוא מסוגל להמשיך ולהשפיע לנו כאן למטה, בעולם העשייה הגשמי, את כל הברכות, בגשמיות וברוחניות – אותן ברכות שכל זכות שלנו לא מגיעה אליהן – כי הוא בבחינת "אין" והוא ה"מזל לישראל". לכן הולכים לצדיק ומבקשים שיתפלל לקב"ה שיהיה לנו, לכל אחד ואחד מאתנו, את כל הברכות – בני חיי ומזוני, וכולהו רויחי. זהו הפירוש של הרב המגיד ל"אין מזל לישראל".

אדמו"ר הזקן: המשכה מכח זכות גדולה

בא אדמו"ר הזקן, בעל הגאולה, גאון בנגלה של התורה בגלוי. מי שהוא בעל נגלה – חוץ מזה שהוא בעל סוד, "סוד הוי' ליראיו"^{יח}, כמו שנסביר – רוצה להגיע לפנימיות הפשט. הפשט הוא "אין מזל לישראל" – שאין לנו מזל. לכל האומות יש

ח ראה לקו"ת בלק עד, א; תצא לה, ד.
ט שבת קנו, א ד"ה "אין"; יבמות נ, א ד"ה "מוסיפין".

י דברים ו, ה.

יא ברכות נד, א ועוד (הובא בפירוש" עה"פ).

יב ראה ד"ה "יורח הוי'" ה"ש"ת ובכ"ד.

יג ראה שיחת י"ט כסלו תשי"ג ס"ט.

יד חבקוק ב, ד.

ג דברים כח, מז.

ד ראה מדל"י לקו"א קעב ואו"ת קמד.

ה משלי י, כה.

ו מו"ק כח, א; זר ח"א קפא, א ועוד.

ז תהלים כה, יד.

להתבונן התבוננות של חסידות חב"ד בחכמה, בינה ודעת, בטוב טעם ודעת, וכך הוא מגלה את שרש נשמותו מבפנים, ולא רק סומך על הצדיק. הוא צריך צדיק, הוא קשור לצדיק, אבל הצדיק הוא המורה והמדריך כיצד הוא בעצמו יוכל לגלות את ניצוץ משיח שבו^ט. כמו בסיפור הידוע^{טז} שאדמו"ר הזקן הצביע על אחד החסידים הגדולים שלו ואמר שעכשיו מתגלה אצלו היחידה שבנפש – זו תכלית הכוונה של חסידות חב"ד. היחידה שבנפש היא ניצוץ משיח שבו^{טז}, והיא הזכות הגדולה שלמעלה מכל מזל. איך הגענו לכל זה? כי "חג הגאולה" שוה אין. עוד יותר פלא, כאשר כותבים במילוי אותיות – **חית גימל הא גימל אלף וו למד הא** – המספר הוא 793, 13 פעמים **אין**. זו גימטריא פלאית. האין הוא הכתר – "החכמה מאין תמצא"^{יז}, החכמה נמצאת מתוך הכתר שהוא האין. בכתר יש יג מדות הרחמים, יג בחינות של אין – כל **אין**, כל מדה מ"אל רחום וחנון וגו"^{יח}, היא "חג הגאולה" בגאולה פרטית, והכל יחד עולה "חג הגאולה" במילוי אותיות. כבר חידוש שהמילוי הוא כפולה של הפשוט, וכאן הוא לא סתם כפולה של הפשוט אלא 13 פעמים הפשוט. לחיים לחיים, עד כאן.

טו ראה מאור עינים שמות ופינחס בשם הבעש"ט.

טז שמועות וסיפורים ח"א עמ' 38.

יז איוב כח, יב.

יח שמות לד, ו.

המגיד, הוא מקבל ממנו – הוא להביא את היהודי לעבודה בכח עצמו, עד שלכל יהודי ויהודי תהיה זכות גדולה למעלה מכל מזל. כלומר, "אין מזל" כפשוטו, אבל הזכות הגדולה – מסירות הנפש של היהודי – משנה את המזל לגמרי לטובה, עם כל שלש הברכות של בני-חיי-מזוני גם בגשמיות וגם ברוחניות.

התפתחות "אין מזל לישראל"

אם כן, יש פה שלשה פירושים ל"אין מזל לישראל" – התפתחות – של הבעל שם טוב, של המגיד ושל אדמו"ר הזקן, בעל הגאולה: הבעל שם טוב נותן לנו את היסוד, שה"אין" הוא האין האלקי, המקור של כל נשמות ישראל – אנחנו יוצאים משם, זהו המזל שלנו כולנו, צריך להתקשר אליו.

המגיד אומר שבפרט ה"אין" הוא הצדיק, שמבטל את עצמו לגמרי והופך להיות הצינור להמשיך למטה את שלשת הדברים ש"במזל תליא מלתא".

בא אדמו"ר הזקן ואומר שהכוונה הטמונה בפנימיות הפשט של "אין מזל לישראל" היא ישראל הם למעלה מכל מזל, כי לישראל – לכל יהודי – יש זכות גדולה מאד, שלמעלה מהמזל. הזכות הגדולה היא מסירות הנפש שלו, וגם העבודה המאומצת שלו – שהוא מתחזק ומתאמץ לעבוד את ה', להתבונן בגדולת ה',

הלומד על מְנַח לְעִשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ בעש"ט: "אין מזל לישראל" – האין האלקי המהווה את המציאות הוא המזל של ישראל.
- ◆ מזל הגוים 'יש', המתבטא בגאווה, ומזל ישראל 'אין', המתבטא ביכולת שלנו להתבטל לה'.
- ◆ הרב המגיד: הצדיק הבטל לה' הוא ה"אין מזל לישראל" הממשיך את כל הברכות.
- ◆ אדה"ז: על ידי "זכות גדול" – מסירות נפש ועבודה מאומצת לקיום השליחות – מגיעים למעלה מהמזל.
- ◆ ענינו של אדמו"ר הזקן לתבוע עבודה בכח עצמו מכל יהודי – עד לגילוי היחידה, ניצוץ משיח שבו.

אהבת שלום

פרשת וישב

את אחי אנכי מבקש

וכן מסופר שאשתו של אדמו"ר הזקן שאלה אותו מדוע באים אליו ואמר שאיננו יודע... אך האמת היא שכולם נמשכו אליו בהיותו האדם השלם. והנה יוסף מבקש את אחיו, את האחווה (גם מהאחים ששונאים אותו). אך על זה גופא יש לו בקורת עצמית: הרי אם הייתי מתוקן בשלמות לא הייתי צריך לרדוף אחרי האחווה, אלא האחווה הייתה רודפת אחרי! מה גורם לכך שאני צריך לבקש אותם? "אנכי מבקש" – "אנכי בעצמי הגורם לזה", אין הדבר תלוי אלא בי, ואם אתקן עצמי בשלמות ודאי תתעורר האחווה ממילא. האהבת שלום דורש את המלה "אנכי" לגריעותא, ומשמע ש"אנכי" מתפרש מלשון 'אנוכיות' (בלשונונו היום), ישות, אגואיזם. כמו שפירשו צדיקים את הפסוק "אנכי עומד בין ה' וביניכם בעת ההיא" – "מי שמחזיק עצמו ליש... דבר זה הוא חוצץ ומבדיל בין האדם להשם יתברך"². עצם האנוכיות הוא הפגם בשלמות העצמית, וזהו פגם הברית (המתבטא בעיסוק האדם בעצמו ולא בזולת, עד 'מישוש עצמי' במקום השפעה לזולת). השלמות העצמית ותיקון הברית הוא במדת הבטול, ומי ששרוי בבטול כולם נמשכים אליו. ואילו מי שמחזיק מעצמו 'אנכי', יש בו ישות – אזי לא רוצים להתחבר אליו ועליו לרדוף אחרי האחווה.

וַיֹּאמֶר אֶת אַחֵי אֲנֹכִי מִבְּקֶשׁ הַגִּידָה נָא לִי אֵיפֹה הֵם רְעִים.³
 באהבת שלום יש חמש תורות על פסוק זה. ובתורה האחרונה הוא כותב:
 דהנה ידוע דמי שזוכה לשלימות הראויה אזי אינו צריך לבקש אחווה וריעות, כי האחווה רודפת אחריו. וזהו את אחי אנכי מבקש, פירוש שכל אדם ראוי לו לפשפש במעשיו ולומר, מה שאני צריך לבקש אחיי ורעיי, אין זה כי אם אנכי בעצמי הגורם לזה ואין שום מניעה מהזולת וד"ל. יש 'האדם השלם', הזוכה לשלמות הראויה, כמו "ויבא יעקב שלם", במיוחד שלמות בתיקון הברית, לעומת פגם הברית שהוא פגם בשלמות העצמית' (כמבואר בחסידות). אותו אדם שלם אינו צריך לרדוף אחרי האחווה, היא רודפת אחריו (כמו ש"הכבוד רודף אחריו"), "וכל הארץ באו מצרימה לשבד אל יוסף".
 השלמות מושכת, כמו 'אבן שואבת' (מגנט), וכך בצדיקי-אמת בכל דור ודור שרבים נמשכים ובאים אליהם. כך היו אלפי חסידים באים לאדמו"ר הזקן, אף שהדבר היה למורת רוחו. הוא אף נשאל בידי החוקרים בעת מאסרו מדוע באים אליו כל כך הרבה אנשים (דבר המעיד על כוונות מרד לכאורה), והשיב שלפי מצוות הדת הוא מחויב ללמד לכל מי שרוצה ללמוד ממנו.

ב מאור ושמש פרשת ואתחנן (ד"ה לא את אבותינו) בשם רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב.

ג נערך ע"י יוסף פלאי, לפי שיעור פרשת וישלח תשפ"ד.
 א בראשית לז, טז.

ירידת יהודה

יפונה היה בן ארבעים בשילוח המרגלים^ה, שנה אחת אחרי עשיית המשכן. נמצא שבהיות כלב בן ל"ו נולד בצלאל. נפחית שתי שנים (לפחות) להריונות של חור ואורי ובצלאל, נמצא שכל אחד הוליד בן שמונה שנים. כל זה בנוי על ההנחה שכלב בן חצרון אביו של חור (בדברי הימים) הוא כלב בן יפונה, אך לדעת ראב"ע אלו שני אנשים שונים. וסובר ראב"ע שלא מסתבר שדורות הראשונים היו חזקים יותר מהדורות שלנו.

לכן מפרש ראב"ע שנישואי יהודה קדמו למכירת יוסף! ומה שנאמר "ויהי בעת ההיא" הכוונה למעשה אחר בזמן אחר, ומה שנכתב כאן הוא כדי להשוות בין יהודה ליוסף (כמו שיתבאר). ולא כדעה הרווחת בחז"ל שמעשה "וירד יהודה" היה לאחר מכירת יוסף, וכפירוש רש"י "שהורידוהו אחיו מגדולתו כשראו בצרת אביהם".

אישים בתנ"ך

המחלוקת על זהותו של כלב היא דוגמה מובהקת להבדל בין ראב"ע הפשטן ובין דברי חז"ל, המובאים ברש"י: חז"ל פעמים רבות 'מאחדים' שתי דמויות בתנ"ך לדמות אחת, וראב"ע מעדיף לומר שאלו שתי דמויות. דוגמה נוספת: רש"י מפרש "קטורה זו הגר"^א וראב"ע

וַיְהִי בְעֵת הַהוּא וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אֶחָיו...^א אין זה העת כאשר נמכר יוסף, רק קודם המכרו... ולמה הזכיר הכתוב זאת הפרשה במקום הזה... להפריש בין מעשה יוסף בדבר אשת אדוניו, למעשה אחיו. והוצרכתי לפירוש הזה, בעבור שאין מיום שנמכר יוסף עד יום רדת אבותינו במצרים רק כ"ב שנה. והנה נולד אונן שהוא שני לבני יהודה, וגדל עד שהיה לו זרע, וזה לא ימצא פחות מ"ב שנה, ועוד וירבו הימים, גם הרתה תמר והולידה פרץ והוא בא אל מצרים ויש לו שני בנים. ואל יקשה עליך דבר בצלאל, כי גנעתי אל מקומו אפרשנו.

בין מכירת יוסף לירידת יעקב ובניו למצרים היו 22 שנה, וקשה להכניס בזמן זה את סדר הדורות במשפחת יהודה, כיון שראב"ע מניח שרק בגיל י"ב האדם ראוי להוליד ("קטן אינו מוליד"^ב). אכן, בגמרא^ג מבואר ש"דורות הראשונים" היו מולידים בגיל צעיר יותר, וההוכחה: בצלאל בן אורי בן חור עשה את המשכן והיה לפחות בן י"ג ("איש"), ובדברי הימים כתוב שכלב הוליד את חור^ד, וכלב בן

נערך על ידי יוסף פלאי לפי רשימת הרב, כ' כסלו תשפ"ד.
א בראשית לח, א.

ב סנהדרין סט, א. אך בגמרא הכוונה לגיל י"ג כמובן, וראב"ע סובר שזהו גיל י"ב. וצ"ע.

ג שם עמוד ב.

ד דברי הימים א' ב, יט.

ה יהושע יד, ז.

ו רש"י בראשית כה, א.

ראב"ע "הזכיר מות ער ואונן בעבור היותם בני כנענית!"¹. ובהמשך: יהודה הולך מרצונו אל תמר "ויט אליה", שחשבה לזונה, ומשאיר אצלה את בגדו כערבון (המוכיח על הסכמתו), ואילו יוסף מסרב בכל תוקף לאשת פוטיפר עד שהיא תופסת אותו בבגדו והוא בורח ומותיר את הבגד אצלה.

זהו הבדל מהותי בין יוסף ויהודה, הנעוץ בשרש נשמתם, כל אחד באופיו ועניינו המיוחד. יוסף שייך לספירת היסוד ויהודה לספירת המלכות. ספירת היסוד נשארית בתחום הקדושה (עולם האצילות האלקי), וכן יוסף "צדיק יסוד עולם", נוהג בצדקות וכובש את יצרו, אינו מרשה לעצמו ליפול. ואילו ספירת המלכות יוצאת מתחום הקדושה ויורדת לעולמות התחתונים, "יורד יהודה!" ירדת המלכות היא לתכלית בירור הניצוצות והעלאתם, אך תוך כדי כך נעשית המלכות חשופה ופגיעה עד סכנת מות, "רגליה ירדות מות". לכן יהודה נופל ומתפתה ליצרו, ולכן בניו נופלים עוד יותר ומתים.

אך דווקא מתוך הירידה מתגלה מעלתו של יהודה, כדברי חז"ל שבפרשה זו הקב"ה "בורא אורו של משיח". לאחר התוכחה (הסמויה) של תמר, יהודה תופס את עצמו ומיד מודה על האמת (כפי שנקרא יהודה בלידתו מלשון הודאה, "הפעם אודה את ה'"), "ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני". וכן דוד המלך משבט יהודה (ומבית פרץ) הוא זה שמודה בחטאו מיד, "חטאתי לה"² (לעומת שאול המלך, מזרע יוסף, שהיה תחילה צדיק, "שלא טעם טעם חטא"³ אך כאשר טעה לא הודה בחטאו אלא הצטדק). ירידת יהודה היא ירידה צורך עליה!

יא שמואל'ב יב, יג.
יב יומא כב, ב.

כותב "קטורה איננה הגר"⁴.

"אלו ואלו דברי אלהים חיים", גם ב'מחלוקת במציאות' כגון זו. גם כאשר במציאות הגשמית האמת היא אחת, הרי יש רבדים נוספים, עולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשיה⁵. בעולם העשיה היו שתי נשים שונות, הגר וקטורה, אך בעולם היצירה זו אשה אחת! עולם העשיה הוא 'עולם הפרט', פרטים שונים ונפרדים זה מזה, ועולם היצירה הוא 'עולם הכלל' ('קיום במין'), העיקר הוא הציור-הצורה והכל יותר 'גמיש', 'כחומר ביד היוצר'. לכן דמויות שונות בעולם העשיה יכולות להיות שתי בחינות של אותה דמות בעולם היצירה. ראב"ע לומד את הפשט כפי שהוא בעולם העשיה, אבל רש"י יכול להתייחס לפשט הנכון בעולם היצירה.

השייכות של ראב"ע לעולם העשיה מסבירה גם את ההתנגדות שלו לחלוקה בין "דורות ראשונים" לדורות אחרונים, "אין כל חדש תחת השמש" ו"עולם כמנהגו נוהג", ומתאים עם הדעה בחז"ל שגם לימות המשיח לא יהיה שינוי בטבע העולם⁶.

יוסף ויהודה

פרשת יהודה ותמר נכתבה כאן כדי להשוות אותה למעשה יוסף ואשת אדוניו. יהודה יורד מרצונו, "יורד יהודה", ואילו יוסף יורד באונס גמור, "ויוסף הורד מצרימה". ירידת יהודה נראית כירידה שלילית, וכן עצם התחברותו עם "איש כנעני" ונישואיו לבתו (ובפרשת ויגש' כותב

ז ראב"ע שם.

ח ראה חנה אריאל פרשת יתרו (ע"פ המשנת חסידים). מאמר שני המאורות ח"ג פ"ב, הגהה וביאור לסימן כ. וראה דוגמא לכך בנוגע לשאלת גיל העולם בספר החדש נעשה אדם.

ט דעת שמואל בברכות לד, ב.

י מו, י.

הסיפור החסידי

'שהחינו' כפול | סיפור לנר ראשון

רבי יוחנן טברסקי מטאלנא נולד בתרס"ו לרבי דוד מרדכי טברסקי. בילדותו היגר אביו לארה"ב, ובבחרותו עלה לארץ ישראל ללמוד תורה. שם קיבל גם היתר הוראה, ובתרפ"ז חזר לארה"ב. נישא לרבנית צפורה פערל, בת רבי משה מסטרטין טורונטו, והיה לאדמו"ר במונטריאול. פעל להצלת יהודים ולקליטתם בשנות השואה, וסייע לחסידי חב"ד בהקמת ישיבת תומכי תמימים בעירו. בתשט"ז שב לארה"ק, התגורר בבית וגן ופתח שם בית מדרש. הוא הלך תדיר לטישים של אדמו"רי גור ורחמסטריווקא, ובסוף ימיו החלו להתקבץ סביבו חסידים רבים. נסתלק כ"ה בכסלו תשנ"ט, ונטמן בהר הזיתים.

רבי חיים הגר מאנטוניא נולד בתרכ"ב לרבי ברוך מויז'ניץ, וגדל אצל סבו ה"צמח צדיק" שחיבבו מאוד. בגיל 13 הוסמך בידי ה"בית שלמה", מחשובי רבני גליציה, ועוד רבנים נוספים. נישא לפסיא לאה, בת רבי יצחק מבוהוש, ולאחר פטירת אביו בתרנ"ג הקים את חצרו באוטינייה, וחסידיו נמנו באלפים. לאחר פטירת הרבנית נישא בשנית לחיה חאשא, בת רבי שרגא יאיר מביאלוברזיג ובשלישית לבתו של רבי צבי מרוזבדוב. במלחמת העולם הראשונה נמלט לווינה, ולאחר המלחמה חזר והתיישב בסטניסלב הסמוכה לאוטינייה. נסתלק כ"ה בכסלו תרצ"ב בקרקוב, ונטמן בסטניסלב.

ללא החנוכה שהתעתד המשמש להביא. הגבאי התנצל, ואמר כי הבין שהרבי לא ישנה עתה מן הזמן הקבוע, ולכן הופיע רק לקראת שמונה וחצי. אך הרבי לא הביע מורת רוח כלל ועיקר. הוא החווה בידו וחיך, כמרגיע. אכן, הוא לא ביקש להדליק לפני הזמן שהסכים לו אתמול. רק את המזמורים ביקש לומר לפני ההדלקה ולא הסביר מדוע. החנוכה והנר הוכנו, הרבי בירך בדביקות את שלוש הברכות: 'להדליק' 'שעשה ניסים' ו'שהחינו', והנר הראשון האיר באור זך – כפניו של הרבי. כולם ציפו לשמוע את פיסקת 'הנרות הללו' הנאמרת לאחר ההדלקה... אך הרבי החריש. הם לחשו באוזנו – אולי שכח? קראו באוזנו בקול 'הנרות הללו' – אך הרבי לא מגיב. מביט בנרות כשפניו זורחות, חיך קל על שפתותיו, ואינו אומר מילה. גם בני המשפחה הגיעו אל החדר, הבת והנכדים פנו אליו בתחנונים כמעט: "זיידע, אגוטן חנוכה", והסבא הרבי אינו עונה.

"מחר בערב נר ראשון. אני אביא את מנורת החנוכה מן הבית בבני ברק לבית הרפואה, והרבי ידליק כמו בכל שנה בשמונה וחצי, האכן?... שאל המשמש ר' אליהו דינקל את רבי יוחנן מטאלנא. הרבי הסכים בקורת רוח, ולמחרת בערב הגיע המשב"ק עם המנורה בידו. הוא אף הטביל אותה במקווה, כפי שנהג הרבי בעצמו לפני הדלקת הנר הראשון. אך כשהגיע, מצא את המשמשים האחרים נבוכים: הם סיפרו כי מיד בצאת הכוכבים החל הרבי לומר את פרקי ומזמורי החנוכה, 'הנרות הללו' ו'מעוז צור', כפי שנהג מדי לילה לאחר ההדלקה. הוא היה חלוש וקולו נשמע בקושי, אך הגבאים היטו אוזן ושמעו, לתדהמתם, את הרבי אוחז בעיצומם של הפרקים שנהג הוא לומר לאחר ההדלקה. בטוחים היו כי חפץ הוא כבר להדליק נרות חנוכה, לפני השעה שנקבעה ואף

מבארת היטב הגמרא במסכת סוטה: "נר מצוה ותורה אור [ודרך חיים תוכחות מוסר]: תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור. את המצוה בנר, לומר לך: מה נר אינה מגנה אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגנה אלא לפי שעה. ואת התורה באור, לומר לך: מה אור מגן לעולם אף תורה מגנה לעולם... משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה, ומתיירא מן הקוצים ומן הבורות, מן הברקנים ומחיה רעה ומן השודדים, ואינו יודע באיזה דרך מהלך.

נודמנה לו אבוקה של אור – ניצל מן הקוצים, ומן הפחתים, ומן הברקנים, ועדיין מתיירא מחיה רעה ומשודדים, ואינו יודע באיזה דרך מהלך (בנמשל, אדם שזכה לקיים מצוה ניצל ממקצת הפורעניות). כיון שעלה עמוד השחר (זכה לתורה) ניצל מחיה רעה ומן השודדים (ניצל מחטא ומיסורים) ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך (שמא יכפה אותו יצרו לבטל תורה, וישובו היצר והפורענות); הגיע לפרשת דרכים – ניצל מכולם. מאי 'פרשת דרכים'? ('אבוקה' – היא מצוה; 'עמוד השחר' – הוא התורה; אך 'פרשת דרכים' מה היא?) אמר רב חסדא: זה ת"ח ויום המיתה (תלמיד חכם ביום מותו, היודע שלא נכשל ולא יכשל עוד)".

מעניין לראות, כי דווקא את נר החנוכה, מהמצוות המובהקות ביותר שניתן לכנותן "נר מצוה", הקדישו הצדיקים לשמחתם על "פרשת הדרכים" היא יום המיתה – שניתן לדרוש עליה את סופו של הפסוק: "דרך חיים תוכחות מוסר". ואכן, מצוות נר חנוכה מתאימה במיוחד לסוף חייו של צדיק: היא המצוה האחרונה מז' מצוות דרבנן, ובכך היא משלימה את מניין המצוות לכתר שלם (תריג ועוד ז'). כוחן של מצוות דרבנן, נובע ממצוות לא תעשה דווקא: "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך". זאת מבטא במיוחד נר חנוכה, מצוות עשה שעניינה שלילת הקליפות והחושך, ודווקא היהלום שבכתר המצוות מבטא יותר מכל את שמחת הצדיק בכל עבודתו: תורה, הישמרות מן הרע וקיום המצוות.

ואז העלה משהו רעיון. הוא טען באוזני הרבי כי עליו לחלק דמי חנוכה כמנהגו, אך גם לכך לא נענה. "כבר שעות רבות שהסבא כך, לא משיב ולא מגיב?" שאלו הנכדים את המשמשים שהו בתורנות משעות הבוקר, ואלה השיבו בשלילה. הרבי דיבר היום ודעתו מעורבת עם הבריות. חלוש אמנם, אך צלול. רק עתה לפתע השתנה לבלי הכר. כל הלילה לא עצם הצדיק עין, ובבוקר נטל ידיו והמשיך להחריש כשעיניו פקוחות, וניכר כי הוא בהכרה מלאה ורק שפתיו נעולות. לקראת השעה עשר נכנס הרופא והבחין כי תנועת המכשירים אינה שגרתית. הוא הביט היטב וקבע כי נשבה ארון הקודש. הייתה זו מיתת נשיקה. איש לא הבין את פשר הדבר. רק כשחלפו ימים אחדים, והמקורבים שיחזרו את היממה שקדמה לפטירה, נזכרו לפתע במעשה שאותו נהג הרבי לספר ולשגן, ובמיוחד בימי החנוכה:

הרב הקדוש רבי חיים מאנטניא העלה פעם שאלה מפליאה: מדוע אין נוהגים לומר ברכת 'שהחיינו' טרם הפטירה מן העולם? הרי כל ימיו מכין עצמו היהודי לקראת הפרידה מן העולם השפל, והמעבר לעולם האמת ליהנות מזיו השכינה. כשכבר עומד להסתלק ועדיין כוחו עימו לומר ולברך, עליו לכאורה לומר ברכת 'שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה!' היה זה זמן קצר בטרם החנוכה, והוא הפטיר: "מיר וועלן זיך א עצה געבן [=אנו כבר נמצא עצה]... באותה שנה היה רבי חיים מאנטניא בעיצומו של מסע, טרם חל ליל הנר הראשון. משהגיעה שעת המצווה שהה הרבי בקרקא, רחוק מעירו וביתו, והחסידיים שליווהו הבחינו, כי הרבי מצטער על שאין המנורה הקבועה שלו עימו כעת. אחד מהם קם ויצא לדרך, ולאחר שעות רבות החיה את נפשו של רבו כשהביא לו את מנורת החנוכה שלו. רבי חיים היטיב את הנרות, אמר בקול ובהתלהבות כדרכו את הברכות ואת 'שהחיינו' של הלילה הראשון, הדליק את הנר, וכעבור שעה קלה הסתלק לבית עולמו... את שמחתם של שני הצדיקים ביום פטירתם,

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

מרגלים או מרגלות?

בכלי יקר בתחילת פרשת שלח מסביר את דברי הקב"ה למשה "שלך לך" - לדעתך דווקא אנשים, אבל לדעתי היה יותר טוב לשלוח נשים (המחבבות את הארץ). ולכאורה הוא פלאי והלא "כל כבודה בת מלך פנימה", עד כדי כך שהחת"ס מסביר בכך את הפטור לנשים מהדלקת נר חנוכה על פתח הבית, ואילו כאן סבור הקב"ה שהיה צריך לשלחם כמרגלות!

מענה:

הקושיא שלך היא היא סברת משה רבינו וכן סברת רבי משה החת"ס סופר, משא"כ סברת הקב"ה ד"לית מחשבה תפיסא ביה כלל" ו"אילו ידעתיו הייתיו", הוא רואה את העתיד (כלשון הכלי יקר) איך ש"אשת חיל עטרת בעלה", ולעתיד ישמע קול כלה בריש גלי, מה

שאינ כן בהוה.

(ועל פי פשט אין קושיא בכלל, מפני שכל פירוש אצלו בא רק להבליט נקודה אחת, ולא לדון ולהתייחס לכלל הצדדים ההלכתיים וכו' שבדבר, שהרי הפירוש הקודם שלו שלל נשים כו', ודוק).

שירים עממיים וחינוך חסידי

אני מפעילה משפחתון לכמה ילדים. אשמח להדרכות כיצד חינוך ילדים, גם מהגיל הכי רך, יהיה כמה שיותר חסידי. האם מתאים ללמד גם שירים עממיים, כמו 'סביבון טוב טוב טוב'?

מענה:

עיקר החינוך החסידי הוא ניגונים וסיפורי צדיקים. מבחינת קישוט המשפחתון, האוירה החזותית, טוב שהילדים יראו צורת אותיות

יחד עם תמונות של צדיקים. כדאי כמה שיותר ניגונים חסידיים, אבל שיר נחמד פשוט כמו סביבון כו' הוא בסדר גמור, במיוחד אם משחקים בו־זמנית בסביבון. בהצלחה רבה במשפחתון.

מעלת חכמי ארץ ישראל

הגמרא אומרת שחכם אחד מארץ ישראל שווה לשנים מחו"ל. מאידך, ב'היכל הברכה' בפרשת ויקרא כתוב שבימינו, מפני גלות השכינה מארץ ישראל, המצב הוא להפך (וכותב שראים זאת בחוש). מהי המציאות היום?

מענה:

הכלל אצלנו מאדמו"ר הצמח-צדק הוא שבכל מקום עלינו ליצור 'ארץ ישראל' וע"כ גדולי החסידות בכל אתר הם בחינת חכמי ארץ ישראל.

דפוזות ודפדפ

ומה אתי? האם גם אצלי יש מקומות
כאלו?

דפוזות כפאנת

”אתה מצטרף אלינו? יוצאים בארבע
וחצי מהמגרש”.

”בטח, קבענו”, עניתי ליוסי ומהרתי
הבייתה. יש לי המון דברים שתכננתי
לעשות היום, ועד ארבע וחצי אני
מקנה לסים אותם – להשלים שעורי
בית, התורנות בשטיפת הכלים, לתקן
את התריס השבור במחנה שלנו, ואיך
לא? הלגו החדש... בשעה ארבע עשרים
ותשע, אפס-אפס, מצלצל הטלפון
בבית. יוסי, פמובן. ”נו, אתה בא?”.
”שניה, מה הלחץ? אפלו לא ארבע
וחצי. אני כבר יורד”. אבל העניינים עם
הלגו היו בעצומם, כך שאותו ה'כפר'
הלך והתארך לו. אחרי הצלצול הרביעי
של יוסי הבנתי שכבר הגזמת. אני
מציץ בשעון ונחרד: חמש ורבע!

סגרתי במהירות את קפסת הלגו
וזרקתי אותה פנימה, לארון המשחקים,

חג החנכה בעצומו. האור בחנכיות
שלנו ”מוסיף והולך”, ואני מקנה שפך
גם בלבבות של כלנו! אומרים שהבעל
שם טוב אהב את החג הזה במיוחד.
יודעים למה? אני חושב שאני יכול
לנחש. אור מזכיר לי תמיד משהו נעים
וטוב, ובחנכה הוא הולך ומתגבר. אבל
באור של חנכה יש משהו נוסף: הוא
מסגל להאיר את החשך הכי גדול.

מצות הדלקת הנר היא בחיך, ברשות
הרבים, וזמנה מיעד לשעה בה מתחיל
אור השמש להחשיף. מקום ההדלקה
צריך להיות מתחת לעשרה טפחים,
וזה אומר לי שהוא נועד להאיר את
השטח הנמוך הסמוך לקרקע. מקומו
של נר חנכה וזמן הדלקתו מלמדים
אותי, שאת האור של חג החנכה אני
צריך להאיר דוקא במקומות חשוכים
ונמוכים. את אור החג יש להדליק אצל
כל יהודי, גם אצל מי שנוצרה כאלו הוא
רחוק וחסוך, ולהאיר את לבו באור של
אמונה.

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

למשל: אדם שעובד לפרנסתו ומקבל את המשכורת החדשית שלו לא מרגיש צורך לומר תודה. כמובן שאין אסור לומר תודה, ואפילו ממלך מאוד, אבל כיון שהוא עבד קשה והתאמץ במהלך כל החדש, הוא בהחלט מרגיש שהכסף אינו מתנה והוא מגיע לו, על פי שורת הדיו. אם למדתי היטב והתפוננתי למבחן כראוי ובסוף גם הצלחתי בו – הרוחתי את הציון בלישר. לעמת זאת, כאשר סבא הביא לי ליום ההלדת רחפו מקצועי משכלל – הוא לא היה חייב לי כלום. סבא יכול היה להביא לי גם מתנה אחרת, פשוטה יותר. האמת היא, שהוא בכלל לא היה חייב להביא לי משהו. לא לכל אחד מביאים מתנה לכל יום הולדת. לכן, מבחינתי זוהי מתנת חנם גמורה. את התודה לסבא אני אומר מכף הלב.

מה אני מרגיש בלב כשאני יודע שהמתנה הזו שקבלתי היא בחנם, ובאמת לא מגיע לי כלום? אני בעצם מודה על האמת. ומהי האמת? שאני חייב לה. קוראים לזה 'אסיר תודה'. אני מכרח להחזיר לה משהו על מה שהענקת לי. זו משמעותה של אמירת התודה!

ע (ובעיקר) כאלקלה

גם אמירת התודה וגם ההודאה באמת קשורות עם ספירת ההוד. הוד הוא הכח שיש לכל יהודי להיות

חטפתי את המעיל וטסתי לכוון המגרש. יוסי ושאר החברים כבר היו אחרי סף העצבנות. "כמה זמן אפשר לחכות לה?" "ראש הממשלה צריך לבקש שתגיע", "קבענו ארבע וחצי, לא?" – אלו היו מקצת ממטח ההאשמות שספגתי.

האמת שהם צודקים. מלה צריכה להיות מלה ואני לא בדיוק עמדתי בה, אז החלטתי לשתק. לא שהיה לי יותר מדי לומר, אבל הבנתי שאם הצדק אתם – יפה השתיקה. רק כאשר נרגעו הרוחות ויצאנו לדך פתחתי את הפה ואמרתי שתי מלים: "צודקים, סליחה".

צ אומר תודה!

האם הספור הזה הוא של אמירת תודה? לא ממש. זה ספור של מלה דומה – הודאה. כאשר אני יודע שהצדק עם השני עלי להכיר באמת ולהודות בדבר – אתה צדקת, לא אני. כאשר אני מעז גם לומר זאת במפך הופכת ההודאה שלי לזדה. אני כבר לא מחביא את האשמה שלי בתוכי, אלא מתודה בפני מי שצודק ואומר לו אותה בפה מלא. בכל זאת, בין ההודאה באמת והודוי שבפה לבין אמירת התודה קים קשר. מתי אני מרגיש צורך לומר תודה? כאשר מישו מעניק לי מתנה או מחמיא לי בדבור, ואני יודע בודאות כי המתנה הזו שקבלתי היא בחנם. הוא לא היה חייב לתת לי אותה.

שם כַּח הַהוֹדָאָה. יְהוּדִי הוּא מִי שְׂמוּדָה
לֵה' וְכוּפֵר בְּהַבְלֵי הָעֲבוּדָה הַזֶּה.

בַּתְּפִלַּת "עַל הַנְּסִים", לְאַחַר תְּאוּר
נִס נִצְחוֹן הַמַּעֲטִים עַל הַרְבִּים, מְלַמְּדִים
אוֹתָנוּ חֲכָמִים עַל מִטְרַת הַחַג –
"וְקִבְעוּ שְׂמוֹנֵת יְמֵי חֲנֻכָּה אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים
וְלֵהֲלֵל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל". הַהוֹדָאָה הִיא גַם
הַסְכּוּם הָעוֹלָה לָנוּ לְאַחַר שֶׁהִתְבַּוְּנָנוּ
בְּאַרְיִכוֹת בְּגֵרוֹת הַחֲנֻכָּה. "אִין לָנוּ רְשׁוֹת
לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, אֶלָּא לְרִאוּתָן בְּלִבְד",
וּמָה אָנוּ רוֹאִים בָּהֶם? מָה מְלַמְּדִים אוֹתֵי
הַגֵּרוֹת? אֵת מִשְׁפַּט הַסְכּוּם: "לְהַיְּהוּדִים
וְלֵהֲלֵל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל!"

שְׂנֻזָּה לְהַיְּהוּדִים לְבַעַל הָאָמֶת!

חֲנֻכָּה מְאִיר וְשִׂמְחָה!

שְׂבֵת שְׁלוֹם וּמְבֻרָה!

5?

קְשׁוּר לֵה' גַם בְּמַצְבִּים הַכִּי קָשִׁים, גַם
כְּאֲשֶׁר הוּא עוֹבֵר נְסִיוֹנוֹת לֹא פְּשׁוּטִים
– וְלֹא לְהַרְפוֹת. יִהְיֶה מָה שִׁיְהִי –
הוּא אֵת ה' אִינוּ עוֹזֵב. הוּא מוֹדָה עַל
הָאָמֶת הַפְּשׁוּטָה. הָאָמֶת הִיא שֶׁה' קִיָּם
לְעוֹלָם וְאֱלֹהֵי הַקְּשָׁיִים הָעוֹבְרִים עָלֵי הֶם
חוֹלְפִים, בָּאִים וְהוֹלְכִים. בְּרַגַע שְׂאֵנִי
מוֹדָה עַל הָאָמֶת הַזֶּה – אֲנִי מִתְחִיל
לְהַיְּהוּדִים לֵה'! אֲנִי מְכִיר שֶׁכָּל מָה שִׁישׁ
לִי הוּא מִתְּנַת חֲנָם מֵאֵתוֹ יִתְבַּרֵּךְ!

בְּאִמְרָה זֹאת פּוֹתַח יְהוּדִי אֵת סֵדֶר
יוֹמוֹ. "מוֹדָה אֲנִי" הֵן הַמִּלִּים הַרְאֵשׁוֹנוֹת
שִׁיוֹצְאוֹת מִפִּינוּ, וְאַפְלוּ עוֹד לִפְנֵי שְׂנֻטְלָנוּ
אֵת יְדֵינוּ. מִדּוּעַ? כִּי הַכַּח לְהַיְּהוּדִים טְבוּעַ
בְּעַצֵּם נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הַיְּהוּדִי, עַד שֶׁאַפְלוּ
טְמֵאת הַלִּילָה שֶׁדְּבָקָה בְּיָדוֹ אִינָה
פּוֹגְמָת בּוֹ. אֲגַב, שְׂמוֹ שֶׁל יְהוּדִי נִקְרָא עַל

מתי נדע שנצחנו?

הנצחון שייך לספירת הנצח, הפועלת תמיד בשיתוף פעולה עם ספירת ההוד – התכלית של נצחון אמתי (נצח) היא הודאה-בנצחון וכניעה של הצד השני (הוד). כל עוד האויב לא יודה בנצחונו ובצדקתנו – לא השגנו נצחון, אלא לכל היותר הפסקת-אש ממושכת, במהלכה הוא ימשיך להתעצם ולתכנן את סיבוב הלחימה הבא.

בעומק, בין הנצח וההוד יש 'זיווג' – הציפיה להודאה של האויב היא הכרה בכך שיש ערך לקשר בינינו, ושעל האויב להפוך למקבל מאתנו ובכך להגיע לתיקונו. כמובן, מי שנלחם בנו מלחמת חרמה נכנס לגדר עמלק – אותו יש להשמיד לחלוטין. אך את שאר הגוים עלינו לתקן. כשמבינים זאת, ברור שככל שההודאה של הגוים תתעלה מכניעה לאילוץ כוחני להכרה פנימית באמת – כך יהיה לנצחון שלנו ערך נצחי, המחולל שינוי אמיתי בעולם. כדי להפוך את המלחמה שלנו היום למלחמת-המשיח – המלחמה האחרונה, אחריה תבוא הגאולה – עלינו להכיר בשליחות שלנו לאומות העולם ולפעול בהתאם.

התוועדות י"ט כסלו, העומדת במרכז החוברת, עסקה השנה בניתוח המציאות שלנו היום: הבנה רוחנית של המחדל שהתחולל בשמחת-תורה, סגולה חסידית לחיסול החמאס (כל אחד יכול!) ובעיקר שרטוט סולם הנצחון בו עלינו לטפס כדי להביא את העולם כולו לתיקונו.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ך